

ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΜΑΣ. Πρώτα πρόσωπα και ζήτημα.
Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ψυχάρης και Καλομοίρης.
Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. "Υστερ' από την καταστροφή.
ΨΥΧΑΡΗΣ. "Ο Βενιζέλος ενάντια στον "Ομηρο.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.

ΥΣΤΕΡ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Ο περιορισμός της λευτεριάς του τύπου, η προστασία της δημόσιας ήθικης, το δικαίωμα που δίνεται στη δικαστική αρχή να διαλύει τους συνεταιρισμούς των πολιτών, η Σύσταση Συμβουλίου επικρατείας κ' ίσως και Γερουσίας ακόμα και σαν κορωνίδα όλων αυτών η νομοθέτηση της καθαρέβουσας σαν επίσημης γλώσσας του κράτους κ' η κατάδειξη της φυσικής γλώσσας του λαού είναι ως την ώρα οι δρόμοι για τις αρχές του είκοστου αιώνα καρποί, που έφερε στον τόπο μας ένα κοινωνικό κίνημα. Και το κίνημα ονομάστηκε λαϊκή επανάσταση και φιγουράρει ακόμα σαν ανόρθωση στα χείλη του **φωτισμένου** πολιτικού, που φέρθηκε από το νησί της Κρήτης να την αποτελειώσει με τη βοήθεια του βαφτισμένου **φιλελεύτερου** κόμματος και με τη σύμπραξη μιας ομάδας **προδευτικών** κοινωνιολόγων, που α' δεν τολμούνε να ονομαστούνε σοσιαλιστές, σαν τον έριτιμο αστό κ. Πλάτωνα Δρακούλη, ώστόσο κοκετάρουνε όταν τους δίνουν άλλοι τόνος. Το φαινόμενο είναι ίσως παράξενο, μα και φυσικό. Μια στρατιωτική, αστική επανάσταση σ'ε μίαν αστοκρατούμενη κοινωνία δεν μπορούσε να πάρει παρά πεισοδρομική, αντιδραστική φόρα, όσο τέτοια είναι τα κοινωνικά και πολιτικά ιδανικά που ταιριάζουνε με τα υλικά συμφέροντα της τάξης που κυριαρχεί. Τα λιγοστά προδευτικά στοιχεία που — είτε γιατί τους έλειπε μια καθαρή αντίληψη της κίνησης, είτε γιατί δεν είχανε τη δύναμη να αντιδράσουνε σ' αυτή— αναγκαστήκανε να τη βοηθήσουν, είχανε αναπόφευχτο να γίνουν πέμπτες της τροχιάς και

ρει μόνο δικαιώματα, να τον υποτάξει περισσότερο στην εξουσία της ολιγαρχίας και να του εμποδίσει την άμαλή και λεύτερη πολιτική εξέλιξη και κοινωνική πρόοδο.

Ένα μέσα στα προδευτικά στοιχεία, που παρασυρθήκανε να βοηθήσουν το πεισοδρομικό κίνημα με την πίστη πως βοηθούνε μίαν ανόρθωση και με την έλπίδα πως μ' αυτά προδέδουνε και το δικό τους ζήτημα, είναι κ' οι δημοτικιστές. Η φωνή του συγγραφέα του «Κοινωνικού μας ζητήματος» τους έπε δώ και τέσσερα χρόνια πούς θ'άπρεπε να είναι ο δρόμος που θα μπορούσε να προκόψει το γλωσσικό αγώνα. Μα η φωνή αντίλαλησε στην έρημιά. Της αντίταχτήκανε τα ίδια επιχειρήματα της θρησκείας και της έθνικης ενότητας, που μεταχειρίζεται τώρα κι ο κ. Μιστριώτης στο πατριωτικό του έργο. Κ' η μικρή κίνηση, που φάνηκε ναργοσαλέει μα στιγμή με τη γνώμη εκείνη, ούπασε γλήγορα. Το μεθύσι της ανόρθωσης και τα μεσοανικά όνειρα κυριέψανε τα πνεύματα. Η επικράτηση της δημοτικής γλώσσας κρεμάστηκε από το φωτισμό των επίσημων, η λαϊκή προπαγάντα λογαριάστηκε περιττή. Φοιτητικές συντροφίες—μια ιδέα που παρμένη πραχτικά μπορούσε να θαματοργήσει— συστηθήκανε άπάνω στα παλιά καλούπια με φουσκωμένες προκήρυξεις και φούμαρα πατριωτικά κι αισθηματολογικά, κι ο εκπαιδευτικός όμιλος, σοβαρότερος βέβαια τούτος, μα βιαστικός κι αυτός και με πρόγραμμα κάπως άοριστο, ιδρύθηκε κ' η προκήρυξή του σκορπίστηκε στο πανελλήνιο με τις υπογραφές έκλεχτων κ' επίσημων. Για μια στιγμή νομίσαμε πως η νίκη μας σίμωσε και πως δεν έλειπε άλλο παρά ο δημοτικιστής ύπουργός που θα έμπασε τη δημοτική γλώσσα στα σχολεία. Κι ο ύπουργός αυτός ήρθε. Κ' είτανε μέλος του "Ομίλου κίβλας, ύπογραμμένος φαρδιά πλατιά, πρώτος μάλιστα στην Προκήρυξη. Κι ο ύπουργός αυτός δεν είτανε ο μόνος δημοτικιστής στην καινούργια Κυβέρνηση. Μα

ζι του κ' ένας άλλος, μαζί του κι ο ίδιος ο Πρωθυπουργός. Και στη Διπλή βουλή συνάχτηκε πρώτη φορά κι αξαφνα κι ανεπάντεχα μιὰ ομάδα δημοτικιστών. Κ' οι καρδιές μας σκιρτούσαν κι όσοι ανάμεσό μας γυρέβαμε να συνταιριάσουμε με την επαναστατική μας ιδέα μιὰ θέση επίσημη άρχισαμε να ξεθαρρέβουμε, να κάνουμε σκέψη να γράψουμε και τὰ έργα μας στη δημοτική κι όχι να τή διαφεντέβουμε μονάχα με την καθαρέβουσα. Και γινότανε και σκέψη πώς να φερθεί από τους δημοτικιστές στη Βουλή τὸ ζήτημα, ίσως και με τί τρόπο να αναγνωριστεί από τὸ νέο Σύνταγμα ἡ δημοτική. Δὲν εἰρωνέβουμαι, δὲν ἀδικῶ. Ὅταν ἀγνοοῦνται ὀλότελας οἱ κοινωνικὲς δυνάμεις πὸν κινοῦνε τὴν ἐξέλιξη σὲ κάθε ζήτημα, δταν νομίζεται ἔργο στιγμῆς κι ἀτόμων ἢ κοινωνικὴ ἀνόρθωση, εἶναι συμπαθισμένα ὅλα τὰ δραματίσματα, ὅλες οἱ πλάνες. Ὅταν κανεὶς προσμένει, σάν τὸ φίλο μου Ταγκόπουλο, Ἡρακλήδες νὰ τοῦ καθαρίσουνε τοὺς σταύλους, εἶν' εὐκολο νὰ βλέπει πάντα σαρκωμένο τὸ μῦθο τοῦ γερο Αἰώπου γιὰ τὴν λεοντή. Ὅταν κιάλας ἐκείνος πὸν τοὺς περιμένει εἶναι ὀλάκερο ἓνα ἔθνος, βρίσκονται πιδ εὐκολα οἱ ἀπλοϊκοὶ και τὴ φοροῦνε.

Κι ὁ κρητικὸς πολιτευτὴς τὴ φέρσε καλά. Πρέπει νὰ τέμολογήσει κανεὶς, πρέπει νὰ ρίξει κάποιον δίκιο στοὺς δημοτικιστὲς. Δὲν ξέρω ἂν ὁ ἀνορθωτὴς λογάρισε και τὴν ξεκαθαριστικὴ ποιητικὴ ἐπανάσταση τοῦ κ. Ἀριστόβουλου Καμπάνη, ἔμως τὸ ἀνορθωτικὸ του κήρυγμα δὲν τὸ περιώρισε μονάχα στὴν πολιτικὴ και στρατιωτικὴ ἀναδιοργάνωση τοῦ τόπου. Πάτησε ὅλους τοὺς κλάδους, περιλαβε και τὴν πνευματικὴν περιοχὴ. Μοίρασε παράσημα, ἔταξε νὰ ἱδρῦσει θέατρο γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ φίλο μου Ποριώτη, πήγε κι ὁ ἴδιος σὲ μιὰ θεατρικὴ παράσταση κι ὅσοι τὸν εἶδανε μᾶς βεβαιώσανε πὸς εἶχε καρφωμένα και τὰ μάτια και τὸ νοῦ του στὴ σκηνή. Ἐσφίξε τὰ χέρια μαλλιαρῶν, ἓνός φίλου ποιητῆ τοῦ μίλησε γιὰ τοὺς στίχους του με τρόπο πὸν τὸν ἔκαμε νὰ καταλάβει πὸς δὲν εἶναι σάν τοὺς παλιούς πολιτικούς, κι ὅπως τὸν καιρὸ πὸν στραταπέδεβε στὸ Θέρισο μᾶς βεβαιώσανε πὸς μελετοῦσε ὅλη τὴ νύχτα τοῦ Ψυχάρη τὰ βιβλία, ἔτσι τώρα στὸ πολιτικὸ σαλόνι του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τοῦ μιλοῦσανε γιὰ τὴν πολιτικὴν κατάσταση, αὐτὸς τοὺς ἔκοβε λέγοντας πὸς ὁ **Προφητικὸς** εἶναι τὸ καλύτερο ποίημα τοῦ Παλαμά. Και μέσα στὴ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς διάβαζε και τὸ Νουμά. Ἀλήθεια **χελιδονίσματα**. Φαινόμενα μοναδικά, σημεία νέων καιρῶν και συμτώματα πὸς αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀναμενόμενος, ὁ φωτισμένος νοῦς κοντὰ στὴ δυνατὴ γραθιά πὸν ἀνελεύθησε πάντα ὁ Νουμάς και πὸν ὁ ἀνορθωτὴς

τὸ ἔταξε στὸ βασιλιά πὸς θάει. τὸ φώναξε στὸ λαὸ πὸς θὰ φανεί. Δὲν εἰρωνέβουμαι, δὲν ἀδικῶ τὸ δημοματογράφο πὸν τὸν ῥώτησε ἂ θὰ φτιάσει τόντις τὸ ρωμαϊκὸ, δὲν ἀδικῶ τὸν ἀρθρογράφου τοῦ «Νουμά» πὸν βροντοφώνησε τὴν ἀπόκριση, τὴ βεβαιώση τοῦ ἀνορθωτῆ, δὲν ἀδικῶ τὸ μεγάλο μου δάσκαλο πὸν τὸν ὀνόμασε ποιητὴ σὲ μιὰν ἀφιέρωσή του, δὲν ἀδικῶ ἓνα σεβαστὸ μου ποιητὴ πὸν εἶπε πὸς ἐνεργεῖ **με ρυθμὸ, με ἁρμονία, με ποίηση**, δὲν ἀδικῶ, δὲν εἰρωνέβουμαι κανέναν ἀπὸ κείνους πὸν περιμένανε, πὸν ἐλπίσανε πὸς πληρώθηκε τὸ μεσσιανικὸ τῆνερο τοῦ ἔθνους; κι ὁ δραματισμὸς τοῦ μεγαλύτερου μας ποιητῆ. Ὅλα τὰ συμτώματα εἶτανε ἔγελαστικά. Κ' ἔγραφε στὴν «Ἀκρόπολη» ἓνας δημοτικιστὴς : «Ἄν βλαθιά σκύψη στὴν ψυχὴ του κ. Βενιζέλος, θὰ μπορέσῃ νὰ ξεδιαλῶνῃ πὸς ἀσυναίσθητα και ὑποσυνείδητα τὸ καλύτερο μέρος τοῦ ὀνεῖρου του τὸ χρωστέι στὸν Παλαμά. Ὁ ἓνας δραματίστηκε, ἐπεθύμησε, ἐπικαλέστηκε ὁ ἄλλος ἄκουσε τὴ φωνὴ και ἐσάρκωσε τὸ δράμα και ἤρθε.»

Κ' ἤρθε και τὸ ζήτημά μας στὴ Βουλή. Φερμένο ὅχι ἀπὸ τοὺς δημοτικιστὲς βουλευτὲς, μὰ ἀπὸ τὸν κ. Μιστριώτη. Και νὰ μας ξυπνημένοι μπροστὰ σὲ λαϊκὸ ἀναθρασμὸ χειρότερο ἀπὸ τὰ Εὐαγγελικά και τὰ Ὀρεστικὰ. Και νὰ ὁ δημοτικιστὴς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀποκηρύττοντας τὸν Ὅμιλο, μιλώντας με τὸ ἴδιο νόημα στοὺς φοιτητὲς ὅπως κι ὁ κ. Μιστριώτης. Και νὰ ὁ ἀνορθωτὴς πρωθυπουργὸς ὅχι μόνο ὑποστηρίζοντας τὸ ἀμετάφραστο τῆς γραφῆς, ὅχι μόνο ἀναγνωρίζοντας σάν παράνομη κάθε **ἐπέμβαση** με σκοπὸ νὰ **παραφθεῖρει** τὴν ἐπίσημη γλῶσσα, μὰ κ' ὑπερθεματίζοντας μονάχος του ὑποχρεώνει τοὺς ὑπάλληλους τῆς Παιδείας νὰ μεταχειρίζονται τὴν καθαρέβουσα και στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ τους. Και νὰ ἐκεῖνος πὸν ἐνεργεῖ **με ρυθμὸ, με ἁρμονία, με ποίηση** χαρακτηρίζοντας σάν ἀσεβὴ πρόκληση, ταπεινώνοντας σὲ σκάνταλο τὴν εἰλικρίνεια, τὸν ἡρωϊσμὸ ἓνός θαρρετοῦ πολεμιστῆ. Εἶναι ἡ πλερωμὴ τοῦ σαρκωμένου πόθου στὸν δραματιστὴ του; Δὲ θέλω νὰ φανῶ σκληρὸς σ' ἓνα σεβαστὸ μου ποιητὴ, δὲ θέλω νὰ τὸν ἔμετρήσω ὅτε στὸ νῦχι μ' ἓναν πολιτικὸ τῆς στιγμῆς. Βέβαια εἶναι μιὰ ἐκδίκηση τῆς ζωῆς στοὺς ὀνειροκόπους τῶν ἡρώων, τῶν Ἡρακλήδων, ὅμως δὲν πρέπει τέλος νὰ γίνῃ κ' ἓνα μᾶθημα γιὰ τὸν ἀγῶνα μας, δὲν πρέπει αὐτὴ μας ἢ ἀπογοήτευση νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ναντιληφτοῦμε πιδ θετικὰ τὸ ἔδαφος ὅπου θὰ ἔξακολουθήσει στὸ ἐξῆς ἡ πολιτιστικὴ μας ἐνέργεια;

Τὸ ξέρω πρώτος πὸς πολλοὶ δὲν εἶναι ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴν καταστροφή. Ὁ τρόπος πὸν στοχάζονται, αὐτὸς ὁ τρόπος πὸν τοὺς ὀδήγησε στὴν ὡς τὰ τώρα ταχτικὴ, τοὺς δικιολογεῖ μέσα τους και

τήν άποτυχία. Α. χ. όταν ό Έκπαιδευτικός Όμιλος μένει ικανοποιημένος από τή δήλωση του κ. Άλεξαντρή, που δέν είναι τίποτε λιγότερο παρά κατηγορία πλαστογραφίας τής υπογραφής του, ή ταχτική αυτή δέν μπορεί νά δίνει έμπιστοσύνη στο έξής, δέν μπορεί νά δίνει έλπίδες για μεγαλύτερη προκοπή. Βέβαια ή ταχτική αυτή είναι ή λεγόμενη φρόνιμη, εκείνη που δέ θέλει σκάνταλα και δέν έννοει τήν ειλικρίνεια και τόν ήρωισμό του Παλαμά, εκείνη που αγαπά τόν άγώνα ήμερο, καλόβολο στο πρώτο έμπόδιο που θά παρουσιαστεί, άλλαξοδρόμο στην κάθε δυσκολία, στην κάθε σύγκρουση με τήν τριγύρω μας αντίδραση, συμβιβαστική στην αντίθεση τής κοινωνικής θέσης του άτομου με τó επαναστατικό τής ιδέας. Τέτοιος τρόπος σκέψης μάς δικαιολογεί βέβαια και τή στάση του άνορθωτή αντίκρου στο ζήτημά μας. Παρόμοια σκέψη κάνει τούς λκικούς αντιπρόσωπους— έννοώ όσους άπ' αυτούς είναι φωτισμένοι— τούς κοινωνιολόγους λ. χ. νά μιλούνε στο λαό σέ καθαρέβουσα, τούς δημοτικιστές βουλευτές νά μή μεταχειρίζονται στη Βουλή τή γλώσσα που γράφουσε τά έργα τους. Η σκέψη αυτή έκαμε τούς τελευταίους κίβλας νά μήν άντιταχτούνε όσο θά περίμενε κανείς στη βάρβαρη κοινή γνώμη τής Βουλής κ' έτσι από κατηγοροι μάς τυφλωτικής κατάστασης που δημιουργεί ή καθαρέβουσα, όπως έπρεπε νά στηλωθούνε, άντικρύσανε μονάχα σάν άπολογούμενοι τή γενική βουλή που τούς κατηγορεσε γι' άντεθνικούς. Άναφέρω μονάχα τούς φανατικούς δημοτικιστές. Γιατί από τόν κ. Δεμερτζή λ. χ. θά εΐτανε πολύ νά γύρεθε κανείς νά ξεσπαθώσει περισσότερο για μιá γλώσσα που μήτε τήν έγραψε ποτέ, μήτε τήν αϊστώνηκε από άντροπή, όπως εΐπε. Και τó ίδιο θά εΐτανε παράλογο νά στηριζε κανείς πολλές έλπίδες στον κ. Πετιμεζά πώς θά είχε τήν αντίληψη πώς είναι τιμή σ' ένα σημερινό ρωμιό νά είναι όπαδός του Ψυχάρη, άφου καθώς είναι φυσικό μόνος από καλλιτέχνες συγγραφείς, μόνος από ανθρώπους μ' αισθητική μόρφωση μπορεί για τήν ώρα νά νοηθεί κ' έχτιμηθεί ή γλωσσολογική προσπάθεια του Ψυχάρη. Από τόν κ. Μαβίλη όμως, τόν ασύγκριτο ποιητή, τόν τρανό γνώστη του γλωσσικού άγώνα μας, θά είχε τήν άξίωση ένας συναγωνιστής του νά χαρακτηριστεί μονάχος του όχι μαθητής μόνου του Σολωμού και του Πολυλά, όχι μόνου δημοτικιστής, μά και μαλλιάρης μαζί. Η γλώσσα που είναι γραμμένα τά περίφημα σονέτα του δέν πιστέω νά συγγενέθει τόσο με τó μικτό κατασκέβασμα του Πολυλά, όσο με τή γλώσσα που γράφουν οι περισσότεροι άπ' όσους χαρακτηρίζονται μαλλιάρη και με τόν όρισμό που έ-

δωσε ό Παλαμάς στο πώς αντιλαμβάνεται ή κοινή γνώμη τó μαλλιάρη, είναι μαλλιάρης, από τούς πρώτους μάλιστα ό ποιητής τής *Αθήνης*, και στον καιρό τής *Τέχνης* κοροϊδεύτηκε από τούς άθηναίους χρονογράφους όχι μόνου μαζί με τόν έκδότη τής, μά και μαζί με ποιητές ισάξιους του σάν τόν Πορφύρα και τó Γρυπάρη. Τή λέξη *μαγνάδι* λ. χ., που έδωσε και πήρε τότε στις παρωδίες που γραφτήκανε, δέν τήν είχε μεταχειριστεί μονάχα ό ύποφαινόμενος, μά μαζί με τόν Πορφύρα κι ό κ. Μαβίλης και τó *ρεποθέμελα* και τó *τοσλίκι* και τó *Excelsior* κινήσανε τά ίδια γέλοια όπως κ' ή *γάτα* και τó *τζάκι* του Νιρβάνα, ή *Μανταλένια* του Γρυπάρη και τά *κοικαλάκια του ντόμιου* του κ. Κ. Πασαγιάνη. Η ίδια ταχτική άπαιτούσε άκόμα νά μήν άκουσται μες τή Βουλή ούτε μιá λέξη διαμαρτύρηση στις άνόητες βρισιές που ξεστομιστήκανε για τó μεγάλο κινήτη του πολιτιστικότερου από τά ζητήματα που άνησυχήσανε τή νέα έποχή του έθνους μας, νά μή σηκωθεί μιá φωνή αντίρρηση όταν ό άνορθωτής με θαυμαστή έπιπολαίότητα, στηριγμένος ίσως στη μονομερή και μεροληπτική και στενοκέλη αντίληψη του κ. Χατζιδάκη, κατηγορέσε πώς βλάφτηκε τó ζήτημα τής γλώσσας από κείνον που ίσια ίσια τó έβγαλε στη μέση και τó έβαλε στη θέση του και που ίσια ίσια μόνου γι' αυτό θά μπορούσε νά ειπωθεί πώς στάθηκε ό μόνος άναμορφωτής κι άνορθωτής στη νέα έποχή του έθνους. Βέβαια με τó συγγραφέα του «Ταξιδιού» μπορεί νά μάς χωρίζουν όλους λιγότερες ή περισσότερες διαφορές σέ τύπους ή φωνές, σέ κάποια *ν* ή *γ*. Ποιά σημασία έχουν όμως όλες μας οι διχωνωμίες μπροστά στη βάση, μπροστά σέ όλο τó σύστημα τής διδαχής του και πρώτα πρώτα μπροστά στην τεράστια επίδραση του «Ταξιδιού» του, που δέν τήν άρνείται ούτε «ό άγαπητός κι άγαπημένος του φίλος, θιασώτης και πιστός λιθαιστής, Γρηγόριος Ξενοπούλος ;»

Κ' έτσι άγγιζουμε κάποιο άλλο ζήτημα. Βέβαια χωριζόμαστε άναμεταξύ μας οι δημοτικιστές. Κ' είναι φυσικό, όσο άγωνιζόμαστε όλοι νά μορφώσουμε μιá γλώσσα γραφή, νά μάς διαφέρουνε συνήθειες, άτομικά γούστα, προτίμησες στον ένα ή στον άλλο τύπο, περισσότερη ή λιγότερη επίδραση τής καθαρέβουσας. Κι ό τρόπος που νοιώθουμε και γράφουμε τή γλώσσα δέν είναι χωρίς έπιρροή στην ταχτική. Κι άκόμα, όταν κανείς θέλει νά είναι ειλικρινής με τόν έκυτό του, θά όμολογήσει πώς όλα τά παραπάνω, πώς και τó φύλλο άκόμα όπου γράφουμε, πώς ή θέση μας, οι άνάγκες μας σάν άτομα κοινωνικά δέν έχουνε μικρή επίδραση στο ριζοσπαστικό ή συντηρητικό του τρόπου που μεταχειριζόμα-

στε τὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Μιὰ ὑποχώρηση πρὸς κά-
 νουμε χάρη στὸ θέατρο πρὸς τὸ θά παιχτεῖ τὸ ἔργο μας,
 χάρη στὸ φύλλο πρὸς γράφουμε, φέρνει τὴν ἄλλη,
 τούτῃ φέρνει τρίτῃ, ὅσο πρὸς ὅλες αὐτὲς μᾶς γίνονται
 συνήθεια, μᾶς κατανοῦνε γνώμη, πίστη στὸ τέ-
 λος. Κι ἀνάποδα, ἡ λευτεριά πρὸς ἀφήνει ἕνα φύλλο,
 λ. χ. σὺν τὸ Νουμά, ὁ φόβος τοῦ ἀντίγνωμου ἀνα-
 γνώστη, τοῦ ἀντίδικου κοινοῦ, πρὸς δὲν τὸν ἔχομε
 σὰ μιλοῦμε ἀπὸ τίς στήλες του, δὲν μπαίνει στὴ
 μέση νὰ μᾶς ἐμποδίσαι νὰ μεταχειριστοῦμε τὴ δη-
 μοτικὴ γλῶσσα πρὸς ταιριαστὰ μὲ τὸ προσωπικὸ ἀϊ-
 στημά μας, ἕνας ἀκούοντας στὴν καλλιτεχνικὴ του
 ἀνάγκη, ἄλλος στὴ γραμματικὴ, τρίτος γυρῆζοντας
 νὰ τὰ ταιριάσαι καὶ τὰ δυό. Μοῦ φαίνεται πὸς ἔλα
 τοῦτα νὰ παίζουνε κάποιον μέρος, νὰ ἐπιδρῶνε στὸ
 ριζοσπαστικὸ ἢ μετριόπαθον τῆς ταχτικῆς πρὸς ἀκο-
 λουθοῦμε στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς
 γλώσσας. Καὶ μὲ τέτοιον νόημα δὲ θέλω νὰ κληθῶ,
 λιγώτερον νὰ καταδικάσω τὴν ἀνάγκη μᾶς κάποιαν
Πολιτικῆς κατὰ τὸν καιρὸ καὶ τὸν τόπον. Μὰ πάλι,
 καθὼς εἶπε ὁ Παλαμάς, «εἶναι κάποιες κρίσιμες ὥ-
 ρες, κάποιες στιγμὲς πρὸς παρουσιάζονται σὰ νὰ μέλ-
 λεται νὰ πορευθῆσαι κατὰ τὴ σημαντικὴ καὶ τότε κά-
 θε ἀνθρώπος πρὸς φωτίζεται ἀπὸ μιὰ συνείδηση καὶ
 πρὸς φέρνεται ἀπὸ μιὰν ἰδέαν, ὅπου καὶ ὅπως, μὲ ὅ-
 ποιους καὶ ἂν ἔχη νὰ κίνη, πρέπει νὰ δίνη τὸ πα-
 ρῶν καὶ νὰ στέκεται στρατιώτης.» Κατὰ τέτοιον θὰ
 τολμούσανε νὰ παιτήσουν καὶ οἱ συστρατιώτες τοὺς
 ἀπὸ τοὺς ἀληθινούς δημοτικιστὰς πρὸς βρεθῆκαν
 μέσα στὴ Βουλὴ τὴν κρίσιμη ὥρα. Ἄν ὑπάρχονε
 διαίρεσες ἀναμεταξύ μας, αὐτὲς εἶναι ζητήματα
 πρὸς ὑπάρχονε μονάχα μέσα στὸ στρατόπεδόν μας.
 Ἡ συζήτησις πρὸς ἔγινε στὴ Βουλὴ, οἱ κραυγὲς πρὸς
 σηκωθῆσανε στὸν τύπον, μᾶς δεῖξαν ἄλλη μιὰ φο-
 ρὰ πὸς στὰ μάτια τῶν πολέμιων τῆς δημοτικῆς
 γλώσσας δὲ γίνεται διάκρισις. Ἀκούσαμε πὸς μαλ-
 λιαρὸι χαρακτηρίζονται καὶ κινῶνε τὰ γέλοια καὶ
 τὴν ἀγανάκτησιν καὶ οἱ Λοξοὶ στρατοκόποι τοῦ Στέ-
 φανου Ραμᾶ, τὸ βιβλίον δηλ. ὅπου τὸ γλωσσικὸ ἀ-
 νακάτωμα τραβᾷ ὅσο μπορούσε νὰ γίνῃ ριζοσπα-
 στικώτερα πρὸς τὴν καθαρῆσσαν, χωρὶς κανένα σύ-
 στημα καὶ μέτρο, καθὼς καὶ τὰ βιβλία τοῦ Ψυχάρη,
 ὅπου ἡ δημοτικὴ γλῶσσα γράφεται ριζοσπαστι-
 κώτερα μὲ τὸ ἀντίθετον νόημα, ὅμως καὶ μὲ τὸ αὐ-
 στηρώτερον σύστημα. Βέβαια πολέμιοι ἀναμεταξύ
 τοὺς εἶναι οἱ δυὸ αὐτοὶ συγγραφεῖς, ἀφοῦ ὁ ἕνας εἶ-
 ναι πολέμιος πρὸς κάθε σύστημα, ὁ ἄλλος πολέμιος
 κάθε ἀναρχίας. Μὰ ἡ ἔχτρα τοὺς τί ὠφελεῖ ἐνώπιον
 τοῦ κ. Πικτουράκη! Τύχη καλὴ καὶ ὁ Ραμᾶς λί-
 γους ἔχει τοὺς ὀπαδούς, τουλάχιστον μέσα στὸν κύ-
 κλον ἐκείνων πρὸς μεταχειρίζονται τὴ δημοτικὴ γλώ-
 σα γιὰ καλλιτεχνικοὺς σκοποὺς. Οὔτε καν τὸ Δελ-

μούζο, τὸ συνεργάτη του στὸν Ἐκπαιδευτικὸ Ὀμι-
 λο. Ἀνοίγοντας ἐν ἄρθρῳ τοῦ Δελμούζου στὸ Δελ-
 τίο τοῦ Ὀμιλοῦ καὶ διαβάζοντας τὸν τρόπο πρὸς
 θέλει νὰ μιλήσαι στὸ παιδί (σελ. 33) βλέπω βέβαια
 πὸς τὸν χωρίζουνε κάποιες διαφορὲς ἀπὸ τὸν τρό-
 πον πρὸς τὸ τοῦ μιλοῦσε ὁ Ψυχάρης, ὅμως δὲν τίς
 βρίσκω τόσο οὐσιαστικὰς ὥστε νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ
 τὸν ἀντιτάξαι γιὰ πολέμιον τοῦ Ψυχάρη. Ἀπεναντίας
 βρίσκω πὸς ἡ μέθοδος, πρὸς μᾶς δίδαξε ὁ Ψυχάρης
 πὸς νὰ γράφουμε τὴ γλῶσσα, δὲν εἶμινε ὀλίγως ἀ-
 γαθὴ ἐπίδρασις καὶ στὸ Δελμούζο. Πρὸς τί λοιπὸν
 ἡ ἀποκήρυξις τοῦ Ψυχάρη ἀπὸ κάποιον ἀξιότιμον
 κύριον στὴ Βουλὴ στόνομα τοῦ Δελμούζου; Αὐτὴ
 δὲν εὐτόναι βέβαια τὸν τελευταῖον μὰ μήπως μπόρε-
 σε κανεὶς νὰ σώσαι τὸ Πρώτοπον Παρβεναγωγέτον τοῦ
 Βόλου ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ ὄχλου, ἀπὸ τὴν κατάρρα
 τοῦ Δεσπότη καὶ ἀπὸ τὸ νὰ τὸ χαρακτηρίσαι χυδαῖον
 καὶ δὲν ξέρω πὸς ἄλλως ὁ ἀξιότιμος ὑπουργὸς τῆς
 Παιδείας; Πρὸς τί ἡ διαμαρτυρία ἔλων, ὁ φόβος μας
 μπροστὰ στὴ λέξις μαλλιάρδος, ὅταν οἱ ἀντίθετοί μας
 τὴν ρίχνουνε ἀδιάκριτα πρὸς κάθε ὀχτρὸν τῆς καθαρῆ-
 σσας, ἀκόμα καὶ σ' ἕπιον τὸν ὑποψιάζονται πὸς
 συμπαθεῖ πλατωνικὰ τὴ λαϊκὴν γλῶσσαν ὀλίγως καν
 καὶ νὰ τὴ γράφαι; Ὅταν ὁ κ. Ξενοπούλος — καὶ
 τοῦτο δὲ σημαίνει πὸς δὲν τὸν ἐχτιμῶ γιὰ καλὸν
 διηγηματογράφον — τρομάζει μὴν τὸν ποῦνε μαλλιάρ-
 ρον καὶ κόδαται πὸς εἶναι μόνον δημοτικιστῆς, τὸ ἐν-
 νοεῖ κανεὶς. Μὰ ὅταν παιδαγωγοὶ ἐπαναστάτες, ὅ-
 πως ὁ Δελμούζος, πρὸς ἔχονε τὸ θάρρος νὰ μὴ φι-
 λῶνε χεῖρα δεσποτάδων καὶ νὰ μὴ νομιζῶνε ἀπα-
 ραιτήτες γιὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν τίς προ-
 σευκὲς καὶ τίς νηστεῖες, ὅταν ἀνθρώποι καὶ ποιητῆς
 τῆς σημασίας τοῦ κ. Μαβίλλη καὶ τοῦ κ. Μάνου, ὅ-
 ταν κάθε δημοτικιστῆς — μαλλιάρδος, μὲ τὸν ὀρισμὸν
 πρὸς ἔδωκε ὁ Παλαμάς στὸ νόημα, δὲν τρέχουνε νὰ
 κολουθήσουν τὸ παράδειγμα του δίνοντας τὸ παρῶν
 τίς κρίσιμες στιγμὲς, μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν μπορεῖ νὰ
 ἐνθουσιάζεται ὅποιος φαντάζεται πὸς τὸ κήρυγμα
 τῆς ἀλήθειας εἶναι τὸ δυνατότερον ἠθικὸν στήριγμα πρὸς
 κάθε ἀγῶνα καὶ ὁ κυριώτερος συντελεστῆς στὴν πρό-
 δον τοῦ κόσμου.

Τὸ ξέρω πὸς τὰ λόγια τοῦτα θὰ χαρακτηρι-
 στοῦνε ἀσύνητα καὶ ἀσύστατα. Τὸ ξέρω πὸς οἱ τάξεις
 μας στὴ γενικὴ γραμμὴ θὰ ἐξακολουθήσουν τὴν τα-
 χτικὴν τῆς ὑποχώρησης, τῆς ψυχαραφοβίας, τοῦ τρό-
 μου μὴ γεννηθῶνε σκάνταλα μεγαλύτερα. Μὰ στὸ
 τέλος τέλος τὰ λόγια τοῦτα δὲ λέγονται γιὰ κεί-
 νους πρὸς στοχάζονται ἔτσι. Λέγονται μὲ τὴν ἐλ-
 πίδα πὸς μπορεῖ νὰ ὑπάρχει μιὰ μειοψηφία πρὸς
 νοιώθει ἀλλοιότικα τὸ ζήτημα, πρὸς βλέπει ἄλλοῦ
 τὸ ἔδαφος καὶ ἄλλον τὸν τρόπο πρὸς πρέπει νὰ ζετου-

λιχτεί δ' αγώνας μας και νά προκόψει. Ποιά είναι αυτά τὸ εἶπε σὲ περασμένο φύλλο κι ὁ Κριτικός τοῦ Νουμᾶ. Είναι ὁ φανερός αγώνας κι ὁ ΛΑΟΣ. Στὸ λαὸ ἀνήκει κιόλας ἡ γλώσσα πού θέλουμε νά τὴν ἀνεβάσουμε σὲ γραφτὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους. Σήμερα παρασύρθηκε καὶ στόνομα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδας καταδίκασε μονάχος του γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν πολιτιστικὴ του ἐξέλιξη, καταδίκασε τὸ ἔθνος νά γυρίσει πρὸς τὰ πίσω τὴν πλώρη του Ὁμως μέσα στὴ ροὴ τοῦ χρόνου οἱ πλάνες τῆς συμμῆς μένουνε στιγμές. Τὸ φῶτισμα τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ μπορεῖ μονάχα νά διορθώσει τὸ σφάλμα του. Στὸ φῶτισμα τοῦ λαοῦ λοιπὸν εἶναι κι ὁ αγώνας γιὰ κείνους ἀπὸ τοὺς δημοτικιστῆς, πού νοιώθουνε πῶς τὸ ζήτημά μας εἶναι δεμένο μαζί με τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἀνάπτυξη τοῦ τόπου. Ὁ λαός, ὄχιλος σήμερα, σέρνεται στὸ ἄρμα τοῦ κρητικῶ ἀνορθωτῆ. Ὁμως, ἔπως ἡ ἀπογοήτεψη ἀπὸ τὸ ἄστρο του δὲν ἀργήσε νάρθει στοὺς δημοτικιστῆς, ἀργὰ ἡ γλήγορα θὰ προβάλλει καὶ στὰ μάτια τοῦ λαοῦ. Πλατεῖα λαϊκὰ στρώματα θὰ γυρέψουνε τὸν ἀρχηγό τους. Ποιὸς θά'ναι αὐτός, ὁ κ. Ζαβιτσιάνος, ὁ κ. Παπαναστασίου ἢ ἄλλος, εἶναι ἀδιάφορο. Πραγματικὸς ἔμως ἀρχηγός τους θὰ γίνῃ ἐκεῖνος πού θὰ νοιώσει πῶς λαϊκὰ συμφέροντα δὲν ὑποστηρίζονται μονάχα με τὸ κινῆμα τῆς εὐνοίας τοῦ Στέμματος καὶ τῆς πλουτοκρατίας, μὰ με δυνατὴ, συνειδητὴ ἀντίθεση ἐναντίο σὲ αὐλικὲς καὶ πλουτοκρατικὲς κυβερνήτες, ἐκεῖνος πού θὰ νοιώσει πῶς πολιτικὴ ἀνορθωσι δὲ γίνεται με τὸ κόλλημα στὴν ἀρχή, μὰ με τὸ κόλλημα σὲ ἀρχές πὺ καθαρῆς ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ σημερινοῦ φιλελεύτερου κόμματος καὶ τῆς ομάδας τῶν κοινωνιολόγων. Κ' ἴσως ὁ Ἄναμενόμενος τοῦ ὀραματιστῆ ποιητῆ—ἤρωα νά εἶναι κείνος πού θὰ σηκωθεί ἐπαναστάτης ἐναντίο τοῦ σημερινοῦ κράτους, ἐκεῖνος πού θάγωνιστεῖ νά κυριέψῃ τὴν ἀρχὴ ὄχι στέκοντας ἀπάνω ἀπὸ τίς τάξεις τοῦ ἔθνους, καθὼς οἱ σημερινοὶ ἀνορθωτές, μὰ στόνομα μιᾶς τάξης μοναχᾶ, τῆς πλαταιᾶς τάξης τοῦ λαοῦ. Καὶ μόνο ἡ τάξη αὐτὴ θὰ ἐπιβάλλῃ τότε καὶ τὴ φυσικὴ τὴ γλώσσα, γιατί δική της εἶναι ἡ γλώσσα αὐτὴ, ἔπως δική της εἶναι κ' ἡ ζωὴ πού μέλλεται.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΝΑ ΤΥΠΩΘΟΥΝ

ΤΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΒΑΖΟΥ
(Θὰ χρειαστοῦν 500 δρ. γιὰ νά γίνῃ ἕνας τόμος ἀπὸ 10—12 τυπογραφικὰ φύλλα).
Περασμένες συνδρομῆς Δρ. 142
Κ. Κερθαῖος > 10
Γ. Κοντοστάνας (Μόναχο) > 5

Δρ. 157

ΕΘΝΙΚΟΣ ΘΟΥΡΙΟΣ

(Ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1911)

Λαέ, πού ὕμνεῖς τὴ λευτεριά, μεθῆς καὶ τὴ γιορτάξεις, κ' εἶν' ὁ ὕμνος σου ἀερόλογα καὶ κόμπασμα ἡ γιορτὴ σου, ἀνέβα ἀπ' τὰ τρισκότιδα πού κοιτάσαι καὶ ρυάξεις κ' ἔβγα στοῦ Μάρτη τὸ ἠλιοφῶς νά μετροῦθῃ ἡ ντροπὴ σου Καὶ με τὸ χέρι στὴν καρδιά, ρίξε τὸ μάτι γύρα, βάλῃς τὰ ἔργα πού ἔπραξες στῆς ἱστορίας τὸ ζῆγι, νοιώσε τὸ ψέμμα πού κρατεῖς, τὴ νέκρα πού ἔχεις μοῖρα, τὴν καταφρόνια ἀρίστη καὶ τὴ σοφία τὴ λίγη.

Τώρα τὰ λούλουδα ἂν σκορποῦν μιᾶς εὐωδίας τὸ πνέμα κι ἂν κίμπους, ἡ ἄνοιξη, κορφῆς καὶ πλάγια πρασινίζει, κι ἂν πλημμυρίζει ἐδῶ ἡ χαρὰ καὶ βράζει τ' ἄλτικο αἶμα, κι ἂν τρέμει ὀλόχροσο ἕνα φῶς πού καὶ τὸ νοῦ ποτίζει, ἐπὶ γλιστρῆς ἀσίνεῖδα στῶν τάρταρων τὴν πίσσα κι ὅπου χαράζει ἀχτίδα μιᾶ, τ' ἀνάθεμά σου ὑψώνει, οἱ σοφιστάδες σοῦ κεντοῦν τὴν ἄνομή τους λίσσα, τ' ἄσπρο γιὰ μαῦρο δέχεσαι κι ἄδικο χέρι ἀπλώνεις.

Λαέ, πού ὕμνεῖς τὴ λευτεριά καὶ λευτεριά δὲν ἔχεις, στὸν Τρομοκράτη σου ραγιάς δοῦλος στὸ Λογοκόπο, πού ἀπὸ τὴ μύτη σὲ τραβοῦν κι ἀλαλιασμένους τρέχεις ἄβουλος κι ἀκυβέρνητος, με δίχως νοῦ καὶ τρόπο, πῶς σάβεις λάκκο ἀμέτρητο γιὰ σὲ τὸν ἴδιο, μάθε, ἀναγωγήσου, ξύπνησε καὶ νοιώσε τὴ σκληραία σου, κι ἂν τὴν ἀλήθεια δὲ βυστῆς μήτε νά ἴδῃς μαζοράθε τὴ θέλησή σου ἀνάγκασε καὶ φρονιάξέ της : Στάσου !

Στάσου, καὶ μὴν κατηγορεῖς μες τοῦ Κασοῦ τὴ σάλα. — ἡ φλόγα μας ἡ ἀθάνατη ἂν εἶναι νά πεθάνῃ, τὸ καρποφύλλι ἀκόμα ζῆ, δὲ λησμονήθῃ ἡ πάλαι, νὰὸς ἡ Ἰδέα πού ἔκλεισε καὶ τῆς Γραφιάς τὸ Χάρι . . . Ἡ Ἑλλάδα ἀπλώνεται μετρητὰ μεστή, καινούρια, πλάνα τὴ δυνάμη σου ρύθμισε, λαέ, ντάσου τὸ χρέος, εἶλα ψηλά πρὸς τὴ ζωὴ καὶ χόρτισε τὸ μάννα . . . ν' ἀνθίσῃ ἀξέριᾳ ἡ Λευτεριά κ' ἠλιος νά λάμψῃ νέος.

ΡΗΓΑΣ ΓΡΟΛΦΗΣ

ΧΑΡΑΜΑΤΑ

Στὰ κοπάδια τοῦ Μιστριώτη

Πέρασ' ἡ σύγκλιση. Ἄρα, κωνηγιμένα τόρα Ἄε' τὴ νοτιὰ τοῦ σάντεμα χέρονται μὲσ' σὰ θάμη, Καὶ τρεμοφέγγουνε ὄχρᾶ μισοκρημένα τῆσερα. Ἀγοσταλάζουν τὰ κλαδιά, στοῦ ποταμοῦ τὴν ἔκρη. Πού φορεσκιμέν' ἀπ' τὴ βροχὴ τὴν ἄερα τ' ὄλη νόχτα Ὀμοκλάτῃ σέροντας, κλαφες καὶ δεστροκόρημα Πού σάρωσ' ἀπ' τίς ὄχτες του. Καὶ κίλτου κίπ' ἀλάργα Σάν κουρασιμέν' ἀπ' τῆς νοχτᾶς τὸ σάλαγο ἡ Φύση.

Ἀγκομαζάει, ἀφίνοντας σὰ χιῶδι νά γλιστροῦν Ἄπ' τοῦρανοῦ τὴ θολοσιὰ, στοὺς κίμπους καὶ στὰ διάση, Ἄρρηξ' ἀγνή ἀ-αλαμπή. Μὲ νά, λαλοῦν τὴν ἠδῶνια

Καὶ κάποια φέγγ' ἀφρόλεφα, ξεσέρονται σα χουδία Βαθιά πρὸς τὴν Ἀνατολή. Κι ὁ, τῆς Ζωῆς σὲ λίγο Τὸ Φῶς θὰ λάμψῃ μαγικὸ διώχνοντας τὰ σκοτάδια.

Σάμο. Μάρτης 1911. ΣΤΕΦΟΣ ΓΕΡΜΑΣ

ΨΥΧΑΡΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

(*Άνοιχτό γράμμα στον κ. ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ, μουσικό, «κάλλιστον ἐρμηνευτήν τῆς Ἐθνικῆς Ψυχῆς εἰς τὴν ὑπέροχον γλῶσσαν τῆς μουσικῆς» («Ἔστία» 27 Μαρτ. σελ. 1, στήλη 6), καθηγητῆ τοῦ Ὁδείου τῆς Ἀθήνας κτλ. Στὴν Πόλη).*)

Ἀγαπητὲ Μανόλη,

Τὸ Σαβατόβραδο, 26 τοῦ Μάρτι, ἔλαβα ἓνα γράμμα σου ἀπὸ τὴν Πόλη· μέσα εἶταν καὶ ἡ ἀκόλουθη **σημείωση** :

«Ἐνα μου ἔργο, ἡ Ρωμαϊκὴ σουτὲ εἶναι, λέει, ἀφιερωμένο τοῦ Ψυχάρη.

«Μετὰ τὴν τελευταία «σημείωση» τοῦ κ. Ψυχάρη στὸ «Νουμᾶ» ξεγράφεται ἡ ἀφιέρωση, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸνομά του Τὸ ἔργο μένει.

Πόλη 23.ΙΙΙ, 911.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ»

Τὸ γραμματάκι σου συντομώτατο. Μοῦγραφες πὼς ἔχω χρέος, ἂν ὁ Νουμᾶς εἶναι, καθὼς ἐλπίζεις, λεύτερο ὄργανο τοῦ γλωσσικοῦ ἀγώνα, νὰ τυπώσω ἀμέσως τὴν σημείωσή σου στὴν ἴδια θέση καὶ μὲ τὰ ἴδια ψηφία ποῦ τύπωσα καὶ τὴ **Σημείωση** τοῦ Ψυχάρη. Καὶ μοῦ παρατηροῦσες, πολὺ σωστά, πὼς «ἔτσι ποῦ πάμε, νὰ κάνει δηλ. ὁ καθέννας μας τοῦ κεφαλιοῦ του, θὰ πάμε κατὰ διαόλου».

Τὸ γράμμα σου, ἡ σημείωσή σου καὶ ἡ στερνὴ σου παρατήρηση δὲ μὲ ξιφνιάσανε καθόλου, γιατί τὰ καυτεροῦσα ἀπὸ καιρὸ καὶ ἀποροῦσα μάλιστα γιατί ἀργοῦσανε νὰρθοῦνε. Ἀντήθηκα μόνο κατὰκαρδα ποῦ δὲν μποροῦσα νὰ κάμω τὸ χατίρι σου, πρῶτα γιατί τὸ γράμμα σου ἦρθε Σαβατόβραδο, ποῦ εἶχε τυπωθεῖ πιά ὁ Νουμᾶς καὶ δεύτερο γιατί ἡ **σημείωσή** σου ἔχει πιά τυπωθεῖ στὴν «Ἀκρόπολη» (27 τοῦ Μάρτι, σελίδα 1, στήλ. 2), πολὺ κολακευτικά σχολιασμένη, καὶ στὴν «Ἔστία», τὴν ἴδια μέρα, τὸ δειλινό, μὲ τὴ σοφὴ παρατήρηση πὼς «Καὶ μόνον ἂν ἀπὸ τὴν γλωσσικὴν συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸ ξεχώρισμα τῶν δημοτικιστῶν ἀπὸ τοὺς περιέργους γλωσσουπλάστας προέκυπτεν ἡ ὄραία αὕτη ἀγανάκτησις τοῦ μουσικοῦ, ἔπρεπε νὰ εἴμεθα ἐνθουσιασμένοι».

Περιστὸ λοιπὸ νὰ μετὶ ἡ **σημείωσή** σου καὶ στὸ «Νουμᾶ», ἀφοῦ μπήκε σὲ δυὸ τόσο σοβαρὰ φύλλα—καὶ ἡ δουλειά μας ἔγινε.

Τὸ ξέρεις πολυκαλά, καλύτερά μου ἴσως, ἀγαπητὲ Μανόλη, πὼς ὁ **ἀντιψυχαρισμὸς** σήμερα κατάντησε μόδα, ρεκλάμα, ἴσως καὶ μονέδα μὲ μικρή, γιὰ τὴν ὥρα, μὲ μεγάλη ἴσως αὔριο, πέραση.

Ὁ Ψυχάρης μᾶς χρειάζεται στὸ Παρίσι· στὴν Ἀθήνα σήμερα δὲ μᾶς χρειάζεται. Οὔτε ὁ «Νουμᾶς» μᾶς χρειάζεται δὲ σήμερα στὴν Ἀθήνα. Σήμερα στὴν Ἀθήνα μᾶς χρειάζεται ὁ κ. Βενιζέλος, μᾶς χρειάζονται οἱ ἀντιψυχαριστὲς τῆς Ἀθήνας, μᾶς χρειάζεται ἡ «Ἀκρόπολη», ἡ «Ἔστία», καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα μᾶς χρειάζεται ἡ Κοινὴ Γνώμη. Μὲ τὸν Ψυχάρη, ὄλ' αὐτὰ τὰ χάνουμε. Δίχως τὸν Ψυχάρη, ὄλ' αὐτὰ μαζί μας.

Καὶ νὰ σοῦ φέρω κ' ἓνα παράδειγμα. Κάποιος ἀγαπημένος φίλος μου, στὸ Παρίσι ὅταν πρωτοπῆγε φήλησε τὸ χέρι τοῦ Ψυχάρη, τὸν εἶπε Δάσκαλό του καὶ δὲν ξέρω καὶ τί ἄλλο ἀκόμα. Προχτὲς τοῦ Βαγγελισμοῦ, τὴ νύχτα, σ' ἓνα γαλατάδικο, στὴν ὁδὸ Ὀμήρου, μπροστά σὲ φίλους ἀγωνιζότανε νὰ μὲ πείσει, πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι ἀνόητος καὶ ἀγράμματος ἀφοῦ γράφει στὰ βιβλία του «**ἄ πᾶς!!** (ποῦ δὲν τῶχει γραμμένο οὔτε ὁ πιὸ ἀγράμματος δημοτικιστῆς), **τὰ μέλλο!!** (πληθ. τοῦ **μέλλο**), **τὰ καθῆκα!!** (πληθ. τοῦ **καθῆκο**) κτλ. Δὲ φταίει ὁ φίλος μου. Φταίει τὸ ἀγέρι τῆς Ἀθήνας. Ὅπως δὲ φταῖς καὶ τοῦ λόγου σου γιὰ τὴ «Σημείωσή» σου. Τὸ ἴδιο ἀγέρι φταίει, τὸ ἀγέρι τῆς Ἀθήνας, ποῦ τώρα τελευταῖα τόσο λαίμαργα τὸ ρούφηξες, ὅπως φταίει καὶ τᾶγέρι τῆς Πόλης (καὶ αὐτὸ δὲ Ἀντιψυχαρικὸ εἶναι, καὶ ρῶτα τὸ φίλο μου τὸν Ἀλέκο Πανταζῆ νὰ σοῦ τὸ πεῖ) ποῦ τώρα τόσο λαίμαργα θὴν τὸ ρούφηξ.

Προχτὲς τοῦ Βαγγελισμοῦ, ὁ Παλαμᾶς, στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιά», κηρύχοντας τὸ Θεῖο λόγο τῆς Ἰδέας, εἶπε πὼς κάθε ἀληθινὸς ἀγωνιστῆς τῆς Ἰδέας βλέπει μπροστά του ἓνα γαρφεμὸ καὶ βιάζει ἀφοβα σὲ διαίτονε. Σήμερα ποῦ σοῦ γράφω, δεύτερα προτὶ, διαβάζω στίς ἐφημερίδες πὼς χτὲς οἱ φοιτητὲς ἀποφασίσανε νὰ μτοδίσανε, σήμερα, μὲ κάθε θυσία τὸν Παλαμᾶ νὰ πάει στὸ Πανεπιστήμιο καὶ νὰ κάθονε καὶ τὸ «Νουμᾶ». Τοῦ λόγου σου, ἴστερα μάλιστα ἀπὸ τὴ «Σημείωσή» σου, δὲ θᾶχεις φόβο μεθαῖριο οὔτε στὸ Ὁδεῖο νὰ πᾶς οὔτε νὰ σὲ κάθονε. Οἱ τραλλοὶ μοναχὰ τραβᾶνε μὲ κλειστά τὰ μάτια πρὸς τὸ γαρφεμὸ. Οἱ φρόνιμοι βρίσκουν τὸ μονοπάτι καὶ τραβοῦνε ἰσχυροὶ καὶ ἀσφαλισμένοι τὸ δρόμο τους.

Τί τὰ θές, ἀγαπητὲ Μανόλη. Δίχιο ἔχεις. Ὅπως πάμε, νὰ κάνει δηλ. ὁ καθέννας μας τοῦ κεφαλιοῦ του, κατὰ διαόλου πάμε. Τοῦ λόγου σου τὸ εἶδες σήμερα αὐτό. Ἐγὼ τὸ βλέπω ἀπὸ χρόνια καὶ τὸ φρονάζω, μὰ καθέννας δὲ μὲ ἀκούει. Τί μὲ νοιάζει; Ὅταν αὔριο πάρω τὸ «Νουμᾶ», ὅταν αὔριο κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια μου, θὰ τραβηχτῶ ἀπὸ τὸν ἀγώνα, θὰ τραβηχτῶ ἀπὸ τὴ ζωὴ μὲ τὴ συνείδησή

μον ἀναπαμένη πῶς ἔκαμα τὸ χρέος μου.

Τὸ γκρεμὸ τὸν βλέπω, μὴ θαρρεῖς. Μὰ προτιμῶ νὰ τραβήξω στὸ γκρεμὸ μαζί μ' ἕναν Παλαμᾶ, παρὰ νὰ βαδίζω ἤσυχαι κι ἀσφαλισμένα στὸ λουλουδοστρωμένο μονοπάτι μαζί μὲ τὸν κάθε **ἀριβίστα**, ἢ **φτασάτορα**, καθὼς τὸν θέλει ὁ φίλος μου ὁ Σκίπης, ἢ **σκαρφαλωτή**, καθὼς τὸν μεταφράζει ὁ Ποριώτης.

Δικός σου πάντα
Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

Στὸ «Paris Journal» (7 Avril 1911, σελ. 1η, στήλη 1η) δημοσιεύτηκε τὸ ἀκόλουθο ἀρθρο, (Venizélos contre Homère) τοῦ κ. Ψυχάρη, πὸν τὸ ξανατυπώνουμε καὶ μεῖς ἐδῶ σὲ μιὰ πρόχειρη καὶ βιαστικὴ μετάφραση.

Τὸ Paris-Journal ἔνοιωσε ἀπ' τοὺς πρώτους τῆ σπουδαιότητα τῶν πολιτικογλωσσικῶν γεγονότων πὸν ξετυλίγονται στὴν Ἑλλάδα.

Τὸ διαφέρο του δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ ἑλληνικό. Γιὰ ἕναν ἱστορικό νοῦ, ἢ πρόληψη, σὰ μπορεῖ κανένας νὰ τὴν πιάσει στὴν πράξη ἀπάνω, εἶναι παντοῦ διδαχτικὴ. Μὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε πὸς ἢ Γαλλία—ἔξω ἀπὸ Μιστριώτη καὶ Βενιζέλο—ἔχει περάσει ἀπ' τὴν πνευματικὴ κατάσταση, πὸν τόσο παραξένη μᾶς φαίνεται στοὺς Ἀθηنيώτες σήμερον : πολὺν καιρὸ, πάρα πολὺν καιρὸ, τὰ γαλλικά, τὰ γαλλικά πὸν μιλοῦσαν, περνοῦσαν γιὰ γλώσσα χυδαία· μονάχα τὰ Λατινικά, τὰ μακαρονίστικα λατινικά δηλαδή, τὰ λατινικά τῆς κουζίνας, φημιζόντουσαν γιὰ εὐγενικά. Στὰ βασιλικά γυμνάσια, τὰ παιδιὰ παίζανε **σπλαβάνια**, λατινικά : ad barras— αὐτὰ εἶναι χερῶτερα ἀπ' ὅ,τι γίνεται στὴν Ἑλλάδα ἴσα μὲ τὸ τέλος τοῦ δέκατου ὕγδου αἰῶνα τὰ προγράμματα τοῦ «Γυμνασίου τῆς Γαλλίας» βγαίνανε λατινικά· ὁ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας παρᾶδινε λατινικά, δὲ θάβαναι πιότερα ἀπὸ πενήντα χρόνια. Τέλος διατριβὲς λατινικὲς φημπρικόρουνε πάντα.

Ἄντις γιὰ γαλλικά βάλετε νεοελληνικά, ἀντις γιὰ Λατινικά ἀρχαῖα Ἑλληνικά, καθαρεύουσα ἀντις γιὰ μακαρονίστικα Λατινικά, καὶ θὰ καταλάβετε εὐτὺς τὴν κατάσταση.

Εἶναι σοβαρὴ. Οἱ κακόμοιροι οἱ καθαρευουσιάνοι ! Πόσο ξεφυλισμένοι ἀπ' τοὺς δοξασμένους πρόγονους. Δὲ μοιάζουνε νὰ ὑποψιάζονται πὸς οἱ μεγάλοι Ἑλληνες τοῦ παλίου καιροῦ, πὸς ὁ Πλάτωνας, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Θουκυδίδης γράφανε τὰ πῶν **νέα** ἑλληνικά τοῦ καιροῦ τους, τὰ ἑλληνικά τοῦ λαοῦ

τῆς Ἀττικῆς. Οἱ σημερνοὶ σχολαστικοὶ φαντάζονται πὸς τὰ τεχνητὰ τους ἑλληνικά, ἢ καθαρεύουσα, εἶναι ἀρχαῖα ἑλληνικά. Βέβαια ἀπαράλλαχτα ὅπως τὰ μεσαιωνικά λατινικά εἵντουσαν λατινικά στὴ Γαλλία.

Ὁ Φραγκίσκος ὁ Α', καθὼς λένε, βλέποντας μιὰ μέρα ἀπάνω σὲ μιὰ δικαστικὴ ἀπόφαση τὶς λέξες αὐτές : deboutavit eum de sua dimanda, ἔστειλε κλιὰ τους αὐτὰ τὰ ὠραῖα λατινικά καί, στὸν τόπο τους, διάταξε τὰ γαλλικά τῆς καθημερινῆς ζωῆς γιὰ τὴ γλώσσα τῶν δικαστηρίων.

Ὁ κ. Βενιζέλος, πὸν δὲν ἔχει τίποτα τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α', πέρασε τώρα τελευταῖα ἕνα νόμο μὲ πνέμα ὀλότελα ἀντίθετο, ἃ μπορεῖ δηλαδή νὰ πεῖ κανένας πὸς ὑπάρχει ἕνα ὁποιοδήποτε πνέμα ἐκεῖ μέσα : «Ἐπίσημη γλώσσα τοῦ Κράτους εἶναι ἐκείνη εἰς τὴν ὁποῖαν συντάσσονται τὸ Πολίτευμα καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας τὰ κείμενα. Πᾶσα πρὸς παραφθορὰν ταύτης ἐπέμβουσις ἀπαγορεύεται».

Τὸ κείμενο τὸ ἴδιο τοῦ νόμου αὐτοῦ συθεμένο σ' ἀλαμπουρνέζικα ἑλληνικά, πὸν τάφήνω γιὰ χάρη τοῦ ἀναγνώστη, θάπεφτε πρῶτο κάτου ἀπ' τὸ χτύπημα τῆς ἀπαιγόμενης.

Μὰ τί ἰδέα παράλογη, ἀλήθεια, νὰ διαλέξη κανένας γιὰ μοντέλο γιὰ πρότυπο γλωσσικό, τὴ γλώσσα τῆ διοικητικῆ καὶ δικανικῆ. Κ' ἢ φιλολογία ; Τί γίνεται καὶ πὸς λοιπὸν τὴ συλλογιέται μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴ νομοθεσία καὶ μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὰ Συντάγματα μὲ τὸ ἴφος πὸν δὲν ὑπάρχει ; Ἀπὸ εἶναι, μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς μοναδικοὺς τοὺς καννάδες, τὸ σημεῖο πὸν πρέπει κανεῖς νὰ ὑπογραμμίσῃ. Γιατὶ τὸ κάτου-κάτου ὅ,τι καὶ νὰ πε ὁ Μαλλαριέ, πὸν δὲν εἴτανε καὶ τόσο ἀλλόκοτος· σὰ μιλοῦσε γιὰ τὸ μεγάλο Ὀμηρικὸ φιλολογικὸ παραστράτημα, ἢ Ἑλλάδα δημιούργησε τὴ φιλολογία· ὅλες οἱ φιλολογίες τοῦ κόσμου τὴν πηγὴ τους σ' αὐτὴ τὴν ἔχουνε. Τὸ ἀστεῖο εἶναι πὸν σήμερον ἢ Ἑλλάδα ἀπαγορεύει τὴ φιλολογία στὸν ἑαυτὸ τῆς.

Ἀπ' τὴ στιγμὴ, ἀλήθεια, πὸν δὲν εἶναι γραμμένο στὰ ἐπίσημα ἑλληνικά μὴ σὲ ἀπλὰ νεοελληνικά, τὰ μόνα ὅπον μπορεῖ νὰ γραφτῆ, ἕνα ἔργο τῆς φαντασίας, μονάχα πὸν ὑπάρχει, εἶναι καὶ παρᾶναι ἐπέμβαση πρὸς παραφθορὰν τῆς ἐπίσημης γλώσσας.

Ἔτσι, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, οἱ στίχοι πὸν ἀναβροῖσανε στὴ γλώσσα τῆς καρδιάς, ἕνα ποίημα, ἕνα δίστιχο, ὅλα αὐτὰ εἶναι ἔγκλημα πολιτικό.

Μὰ δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα. Ὁ πρωθυπουργὸς εἶχε μέσα στὸ λόγο του μιὰν ἔμπνεψη ἀκόμα πῶν μεγαλοσύχαστη. Ὁρίσε ὅτι : «Οἱ ὑπάλληλοι τῆς ἐκπαιδύσεως ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηροῦν τὴν γλώσσαν τοῦ κράτους ὄχι μόνον ἐν τῇ δημοσίᾳ αὐτῶν ὑπηρεσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἔξω αὐτῆς».

Ὁ Παλλάδα ! Ὁ Ρενάν ! Ὁ Ἑλλάδα μου ! Ὁ κεφάλι μου ! Τὸ λοιπὸν ὁ κακόμοιρος ὁ ἠωμὸς ὁ δάσκαλος εἶναι ὑποχρεωμένος τώρα κι ὀμπρὸς νὰ κἀνὴ κόρτε στὴν ἀγαπητικιά του μακαρονίστικα — «Νὰ φιλήσω, Βενιζέλε ;» — «Φίλα δάσκαλε μὰ στὴν καθαρεύουσα». Basia mi fili, puristi aniter !

Τώρα δὲ μιλοῦσα γὰρ δίστιχα. Ἐνα ἀπ' τὰ πῶ ἀξιοθάματα χωρίσματα τοῦ Ῥωμοῦ εἶναι ἡ ποιησὶς του. Κάνει στίχους, καὶ στίχους καλοὺς, κουβεντιάζοντας. Πολλοὶ δημοδασκάλοι τῶχουν αὐτὸ τὸ ταλέντο. Τώρα κι ὀμπρὸς τοὺς εἶναι ἀπαγορευμένο νὰ ζητήσουνε τὴν ἐμπνεψή τους ὅσω ἀπ' τὰ ἑλληνικὰ τῆς καθαιρενοσιάνικης νομοθεσίας ἀπαγορευμένο στὴ φωνὴ καὶ στὴ ψυχὴ νὰ σηκωθοῦνε. Ἀπαγορευμένο σὲ κάθε διανοητικὸ ἀνθισμα νὰνοῖξη. Καὶ πιότερο ἀκόμα. Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδας ἐξέρει πὼς δύο, τὸ πῶ λίγο, ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δασκάλους ἢ καθηγητὲς εἶναι συγγραφεῖδες πρώτης γραμμῆς. Ξέρει ἀκόμα πὼς πολλοὶ *λειτουργοὶ* εἶναι ποιητὲς καὶ τιμοῦνε τὴ χώρα τους. Τόσο τὸ χροῦνερο γι' αὐτοὺς. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου ἔχει ἀνάγκη τὸ χωροφυλάγιο του. Κατὰρὰ στοὺς ἀθρώπους τῆς σκέψης.

Ἡ καινούρια Ἑλλάδα, πὸν τὰ χρωσιτάτι ὄλα ἕπιωξῆ κι ὄνομα, στὰ γράμματα, δὲν ἔχει πῶ τὸ δικαίωμα νὰχει φιλολογία. Καλὰ ἂν τὸ πρῶμα πάει ὡς αὐτοῦ.

...Δούλεψα κάπως καὶ γὼ ἴσως, γιὰ τὸ φιλολογικὸ ξινάνωμα τῆς Ἑλλάδας. Ἐ ! πόσο πῶ καλὰ τῶχο αὐτό ὦ ! πὼς χίλιες φορές πῶ καλὰ τῶχο νῆμα ἔνας ἄδοξος δουλευτὴς πικρὰ Πρωθυπουργὸς στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι μιὰ εἰδήνη τρομερή, ἕνα βιρὸν χροῦς νὰ ὀνομάξῃσαι σήμερα Βενιζέλος, νὰ σηκώνῃσαι, νῆνος κάπως, μπροστὰ στὸν Περικλή, μπροστὰ στὸν Σοφοκλή, μπροστὰ στὸν Πλάτωνα, μπροστὰ στὸ Ὅμηρο, νὰ τοὺς λές : «Φιλολογία, δὲ θέλω πῶ ! εἶμαι ὁ Βενιζέλος» καὶ νὰ φεύγῃς ἔτσι, ζουτσαίνοντας Ἡφαιστος, μέσα στὸ ἀβηστο γέλιο τῶν θεῶν.

ΨΥΧΑΡΗΣ

BIBLIOPOLATION

A. I. XATZILIOUKA

LIVRES D' OCCASION

Ἰδρυθὲν τῷ 1889 ὁδὸς Σταδίου — 34

Ὅλα σας τὰ βιβλία, ἐπιστημονικὰ καὶ μὴ, θὰ εἴρητε λακουργῆ καὶ μεταχειρισμένα εὐθηνά. Κατάλογος ἀποστέλλεται δωρεάν. ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΙ βιβλία καὶ βιβλιοθήκαι.

ἩΡΩΪΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗ «ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ» ΤΗΝ
ἩΜΕΡΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΓΙΟΡΤΗΣ, 25 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ
1911.

Ὁ πρόξενος Λόγος τοῦ μοῦ κἀνετε τὴν τιμὴ νῆκούσατε, δὲν εἶναι πανηγυρικὸς τῆς Ἑθνικῆς γιορτῆς. Εἶν' ἕνας Λόγος τοῦ τοῦ συντροφειῖε μόνου, διακριτικὸν, τὸ περπάτημα ἢ Ἑθνικὴ γιορτῆ.

Νέοι τῆ; «Συντροφικῆς», Κυρίες, Κύριοι !

Ἀπὸ τότε πέρασε μιὰς αἰῶνας κι ἀκόμα πῶ πολλὸ. Κάθε χρόνο, τότε, ἀνήμερα τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ, μαζί θρησκευτικὸν κ' ἔθνικου, ἕνας ἄνθρωπος, ὁ δευθοντῆς τῆς Βεβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς καλοῦσε στὴ Βεβλιοθήκη τῆς μέσα, κόσμο γιὰ νὰ τὸν ἀκούσῃ. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πλήρωνε τὸ φόρο του σὲ μῶν ἰδέα, μὲ τὴ γνώμη του καὶ μὲ τὴν ψυχὴ του, ὄχι καθὼς τὸ προστάζαν τὰ τυπικὰ τῆς μέρας καὶ τὰ καθιερωμένα. Τὸ λάβαρο τοῦ Γένου πὸν ξατυλιμένο ἀεροκουμάτιζε κάθε φορὰ πὸν ξημέρωνε τὸ μαρτυρικό πανηγύρι, τὸ στεφάνωνε μὲ τὰ λουλούδια τοῦ Λόγου. Μὰ τὸ στεφάνου, πλεμένο κάπως πρωτότυπα, καὶ δὲν τὰίριαζε πῶ μὲ τὰλλα τὰ στεφάνια. Ἐξο τοῦ κόσμου μετρημένος, ὑποσέτω, μὰ διαλεχτὸς πάντα, ὄν τὸν ἔκουγεν εὐχάριστα καὶ συγκινημένα, χειροκροτώντας τον. Μιλοῦσε. Μὰ ὁ λόγος του βγαλμένος ὄχι ἀπὸ τὰ κατὰπια τῆς ἐπίσημης ρητορικῆς χυμένος ἀπὸ τὴν καρδιά. Ὅπως κι ἂν τὸν ἀπάγγελλε, εἶτε στὸ χαρτί σκῆθοντα, εἶτε γέροντας μέσα στὴ μνήμη του ὁ λόγος του, πῶ πολλὸ ἀπὸ τὴ φροντισμένη τέχνη τοῦ γραφτοῦ λόγου, σκῆρπιζε τὴ χάρη τοῦ μιλημένου. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εἶταν ὁ ποιητὴς Γεώργιος Τερτσέτης. «Ὁ ἐντιμος Ζακύνθος, καθὼς γράφει: σ' ἕνα σημείωμα τοῦ μονάρχου μικροῦ βέβλιου τοῦ ἔνας ἄλλος ποιητῆς, ἀπὸ τοὺς γλυκύτερους τῆς πολεμικῆς τέχνης, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος: ὁ ἐντιμος Ζακύνθος, ὁ Τερτσέτης, ὁ ἔπος δὲν ἐντρέπεται: εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐλευθερωμένης Ἑλλάδος νὰ μιλή καὶ νὰ γράφῃ τὴ γλώσσα τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Μπότσαρη.» Ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Τερτσέτη δὲν ἔλειπ' ἐνθουσιασμός, εἰρωνία, μάθησι, νοστιμάδα, κίνησι, κάποια τέχνη, κι ἀπάνου ἀπ' ὄλα καὶ ἔλων αὐτῶν ἢ μητέρα, μὲ πνοὴ ζωῆς. Ἡ γλώσσα τους, ἢ ἀπλή γλώσσα, καθὼς τὴν ὀνόμαζε, κάτι δισταχτικὸν κάπως, ἀκάνονιστο, καὶ ἀδέβαια συρμένο στὰ πεζὰ τῆς: κάτι πὸν κοιτάζει: ὄχι τόσο νὰ σπῆσι τις ἀλυσιδεῖς τῆς σχολαστικῆς γραμματικῆς, γιὰ νὰ ὑποταχτῆ, τεχνικὰ

πάντα, μὰ στερεὰ κι ἀποφασιστικὰ στὸ νόμο τοῦ ζωντανοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ· κάτι ποὺ περισσότερο κοιτάζει νὰ τὶς πλαταίνει μόνο καὶ νὰ τὶς μακραίνει τὶς ἀλυσίδες ἐκείνες, καὶ νὰ τὶς κάνει ὅσο μπορεῖ ἀλαφρὲς καὶ ὑποφερτὲς καὶ σχεδὸν ἀφανέρωτες. «Μὲ τὸ πῦρ τῆς καρδίας του— ζωγραφικὰ σημειώνει κάτου ἀπὸ ἕνα του λόγου, μὲ τὸ πῦρ τῆς καρδίας του μορφώνει ὁ ἄνθρωπος νέα ἐργαλεῖα φωνῆς, τσακίζει ἀπὸ τὶς θύρες τῶν σπιτιῶν του τὰ στέφανα τῆς περασμένης πρωτομαγιάς, ἀχρηστα, ἀγνώριστα νὰ θελήσῃ νὰ τὰ χλωράνῃ ἐκ νέου, ἢ πρόκοβε! Ἐμυστοβόλησαν εἰς τὸν καιρὸ τους, θαύμα ἢ τότε εὐθόδια τους! Τὰ τυλίγει εἰς τὰ φύλλα τοῦ Λεξικού, καὶ καρφώνει νέα Μάη, νέα στέφανα, τὰ πρωτοφανῆ ἀστάχια τῆς Δήμητρος, τὰ τριαντάφυλλα τῆς Ἀφροδίτης, φιλημένα ἀπὸ τὰ δρόνια κόσμος νέος, τροπὴ χλωρῆ, χαρὰ καινούρια, νὰ φῶς!» Μὰ ὁ ποιητὴς Τερτσέτης δὲ μιλοῦσε πάντα μὲ τὴν περὶ φράση πρὸς τοὺς ἀκροατὲς του, κάθε χρόνο, ἀνήμερα τοῦ Ἐξαγγελισμοῦ συχνὰ πρόσφερε στοὺς ἀκροατὲς του λογῆς ἀναγνώσιμα, ξένα καὶ δικὰ του καὶ μὲ τὰ πεζὰ του, καὶ στίχους του. Καὶ τὰ νέα στέφανα, ποὺ κρεμοῦσε στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ του, κάθε φορὰ ποὺ τὰ ἐπλέκε μὲ τὰ τριαντάφυλλα τοῦ στίχου, μὲ τὰ στάχια τοῦ δεκαπεντασύλλαβου φαντάζανε σὰ δεξιότερα καὶ τολμηρότερα ταίριασμένα, χλωρότερα, δροσερότερα λάμπαν καὶ μυστικοβολοῦσαν κι ἀπὸ τοῦ πεζοῦ του λόγου τὰ χλωρόχρστα· ἔτσι ὁ ποιητὴς ἢ γνόρισε πρὸς τοὺς φίλους του καὶ πρὸς τὸν κόσμον του τοὺς «Γάμους τοῦ Μεγάλου Ἀλέξανδρου», τὴν «Κόριννα καὶ τὸν Πίνδαρον», καὶ οἱ τίλοι τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς ἢ παρὰξενεῖονταν ἠχολογώντας ἀπὸ στίχους τέτοιους :

Ὁ Πίνδαρος ἀρχίησε· Θεὸ Ἀφροδίτη, λέγει,
ὄχι ἐπὶ ποῦ ἔρωτα χύνεις γιὰ μαῦρα μάτια,
γιὰ χεῖλη ροδοκόκκινα, γιὰ μάγουλο χιονάτο,
κι ἀπ' τὸν ἄφρο τῆς Θάλασσης θεὰ ξανθὴ ἐγεννήθης,
ἀλλὰ ἐπὶ ποῦ τὶς φρεγὲς καὶ γιὰ μεγάλα ἔργα,
τὸ τέλος σου ὄχι ἦδονή, οἶτ' εὐμορφία προσώπου,
οὔτε στολίδια τοῦ κομιτοῦ χρυσοκοσμητισμένα,
καὶ ἄφ' ἄφρο γεννήθης ἀπὸ τὸ φῶς τῆς μέσας
θεοὶ καὶ ἄνθρωποι σὲ καλοῦν οὐράνιαν Ἀφροδίτη.....

Μὰ καὶ μὲ ὅλα του τὰ χαρίσματα, ὁ ποιητὴς τῆς «Κόριννας καὶ τοῦ Πίνδαρου», δὲ μπορεῖ νὰ σταθῆ στὴν ἴδια τὴ γραμμὴ μὲ τοὺς μεγαλόστομους τραγουδιστὲς τῆς νέας ἑλληνικῆς ψυχῆς ἢ θέσῃ του ξεχωριστὴ πάντα, μὲ κάπως πὶς πίσω. Τοῦ ἔλειπε κάποια δύναμη στὴν ἔκφραση, κάποιος πλοῦτος στὴ φαντασία, κάποια τέχνη, στὸ στίχο, κάποιο σφράγισμα στὴ γλώσσα, γιὰ νὰ σταθῆ παράπλευρα Σολωμῶν καὶ Βαλαωρίτηδων. Ὁ Τερτσέ-

της εἶναι ὁ μακρινὸς μονάχα πρόδρομος μιᾶς ποιήσης μεγαλότεχνης, καὶ ἔτι πὶς πολὺ μακροσμένος ἀκόμα προκατόστος τῆς γλωσσικῆς μας Ἀναγέννησης. Μὰ πρέπει νὰ τὸν τιμᾶμε, ἀπάνω ἀπ' ὅλα, γιὰ τοὺς κατορθώματά· βαρύνουν ἐκεῖνα περισσότερο ἀπὸ τὴ ρητορικὴ του, περισσότερο ἀπὸ τὸ τραγούδι του. Γιατὶ ὁ Τερτσέτης ἤδρε, φύλαξε, κ' ἔστειλε τοῦ Πολυλά, τοῦ ἀντάξιου ἐκδότῃ, κ' ἐριμνευτῇ τοῦ Σολωμοῦ, τὰ χειρόγραφα τοῦ «Διαλόγου» μεταξὺ Σοφολογιώτατο καὶ Ποιητῆ. Τοῦ ἔργου, ποὺ ὅσο κι ἂν εἶναι κομμένο στὴ μέση, ἀτελείωτο, καὶ παρατημένο, καθὼς ὅλα τοῦ Σολωμοῦ, ξέροντε πῶς μεστὸ καθὼς εἶναι, καὶ μὲ ὅλες τὶς λιγιστές του σελίδες, ἀπὸ σοφία χρυσόστομη, ζυγίζει πολὺ περισσότερο κι ἀπὸ τοὺς μακρότατους πρόλογους κι ἀπὸ τὰ πυκνοσέλιδα βιβλία λογῆς ἑλληνιστῶν, γλωσσολαστῶν καὶ γλωσσοξεθαφτῶν τοῦ καιροῦ του. Κι ὁ Τερτσέτης εἶν' ἐκεῖνος ποὺ ἔγραψε τὴ «Διήγησι τῶν συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς», καθὼς τοῦ τὴν ὑπαγόρευε ὁ ἴδιος ὁ μέγας Γέρος τοῦ Μωριά, ἕνας ἐθνάρχης, ὁ Κολοκοτρώνης. Στὴν ἐμιλία ποὺ ἔλαχεν ἢ τιμὴ νὰ κάμω πρὸς τοὺς νέους τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιάς», ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῆς ἀλληλογραφίας Λασκαράτου καὶ Βαλαωρίτη, θέλησα νὰ σημειώσω πῶς τὸ συναπάντημα τοῦ τέτοιου ποιητῶν ἔδωκε τὴν ἀφορμὴ καὶ τὸ θάρρος φύσηξε γιὰ κάποιον γενναίτερο τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας μεταχειρίσματος, ποὺ εἶναι γιὰ νὰ λογαριασθῆ ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ τοῦ νέου μας Λόγου. Καὶ νά! εἶπα τότε καὶ νά! ἢ δύναμη τῆς συντροφιάς! Τῆ δύναμη τῆς συντροφιάς τὴ βλέπουμε τώρα νὰ ἐνεργῆ, μέσα στὸ ταίριασμα τοῦ ἀνθρώπου παραδειγματικῶν, ἐνὸς πολεμάρχου, τὸν τὸν Κολοκοτρώνη, κ' ἐνὸς τραγουδιστῆ, τὸν τὸν Τερτσέτη, τὴ βλέπουμε νὰ ἐνεργῆ σὲ τρόπο χαρακτηριστικώτερο, καὶ νὰ στυλῶν τὴν ἰδέα ποὺ κ' ἡμεῖς ταπεινὰ ὑπηρετοῦμε, σὲ στυλόδατῃ, ψηλότερο. Ξέροντε πῶς ὁ ἦρωας τῶν Μύλων, μαζὶ μὲ τὸν Καραϊσκάκη, μαζὶ μὲ τὸν Μιαούλη, εἶναι οἱ τρεῖς κορυφαῖοι πρωτοεἰσάρχες, τὰ νὰ ποῦμε, μέσα στὴ λειτουργία τοῦ ἐθνικοῦ ἠρωϊσμοῦ. Ξέροντε πῶς ὁ στρατάρχης τῆς Ρούμελης ἢ μπορούσε νὰ φαντάξῃ, σὰν ἕνας κλώνος ἴσα ὀλίγ' ἀπὸ τὸ δέντρο τῶν Ἀχαιῶν. Ξέροντε πῶς ὁ Ὑδραῖος Νάυαρχος ἢ μπορούσε νὰ συγκριθῆ, ἔτσι καθὼς τὸν ξεδιαλύν' ἢ ἱστορία, ἔτσι καθὼς τότε θολώνει καὶ ἢ ἐκλυσιτικὴ παράδοση, μὲ ἄντρα ποὺ μέσα του συγκεντρώνει κάτι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη τοῦ Θεμιστοκλή, κάτι ἀπὸ τὴν ἄρμη τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ξέροντε πῶς ὁ Γέρος τοῦ Μωριά, κορόνα καὶ καμάρη τῆς κλεφτουριάς, εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ὅσο κι ἂν παρακαλιέται χριστιανικὰ στῆς Παναγιᾶς τῆ χάρη, ἢ σὰ νὰ πορεύεται κάτου ἀπὸ τὴν αἰγίδα

της Παλλάδας. Ἀνάμεσα στους ἡρωϊκούς ἀγωνιστές μὲ τάρματωμένα χέρια, εἶναι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ὁ ἀρματωμένος νοῦς. Ἀρχηγός μέσα στους ἀρχηγούς. Κόβει τὸ σπαθί του, μὴ ἢ σκέψη του κοφτερότερη ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς περικεφαλαίας του λαμπερότερο τὸ μίλημά του. Τῶνομά του στὰ παλιὰ τὰ χρόνια Ὀδυσσεύς μπορεί νὰ εἶτανε. Μιά μέρα κρέμασε στὸν τοῖχο τὸ σπαθί του, καὶ πήρε κ' ἔγυρε πρὸς τὸ χαρτί πού θὰ σκαλίζοταν ἀπάνου του, μιὰ γιὰ πάντα, μὲ τὸ σμιλᾶρι τοῦ Λόγου, παραδομένη στὴν ἀθανασία, ἢ ἱστορία του. Δὲν ἤξερε νὰ γράφῃ καθὼς λέμε, θμως γνώριζε νὰ τὰ δημιουργῇ τὰ γράμματα.—«Καὶ τὰ λόγια εἶναι γράμματα», τοῦ ἔλεγε ὁ Τερτσέτης γιὰ νὰ τὸν καταφέρῃ νὰ τοῦ ὑπαγορέψῃ τὴν ἱστορία του.—Καὶ δὲν ἔκραξε κανένα διαδοσμένο σοφό, ἀπὸ τοὺς ἀναγνωρισμένους μυσταγωγούς τῆς καλῆς γλώσσας, κανένα γραμματικὸ καλαμαρά ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους, γιὰ νὰ τοῦ ὑπαγορέψῃ τὴ «Διήγησι τῶν συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.» Κάρφωσε τὰ μάτια του σ' ἕνα ποιητή, στὸν ποιητὴ πού δὲν τὸ εἶχε ντροπῆ του «εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐλευθερωμένης Ἑλλάδος νὰ μιλή καὶ νὰ γράφῃ τὴ γλώσσα τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Μπότσαρη.» Μάντεψε ὁ ἥρωας τοῦ πολέμου πού βρίσκεται ἡ ἀλήθεια τοῦ ἔθνικου λόγου, καθὼς τὸ εἶχε μαντέψει, προτιθέρα του, ὁ ἥρωας τοῦ ρυθμοῦ. Σολωμός καὶ Κολοκοτρώνης, οἱ ἔθνοπλάστες, καὶ γλωσσοπλάστες. Ἡ ποίησι, μὲ τὸν πρῶτο φανερώνεται ὑψηλονόητη τέχνη. Τὴν ἱστορία ὁ δεύτερος τὴ δείχνει μὲ τὴν περιστασια χάρι τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἀναβρῶζει σὰν πηγὴ ἀπὸ τὴν πηγὴ τούτη γράφτηκε νὰ χυθῆ μιὰ μέρα, σὲ μιὰ κόπτη, πού ὅσο πάει πλαταίνει, ποτάμι, κι ὁ πεζὸς μας ὁ λόγος.

«Ἡ κρίσιμη ὥρα, σημειώνει, βλέποντας, καθὼς πάντα, μὲ τὴ διαπεραστικὴ ματιὰ του ὁ ΜΥΤΧΑΡΗΣ, ἡ κρίσιμη ὥρα γιὰ ἕνα ἔθνος εἶναι ἢ ὥρα πού ἀρχίζει νὰ γράφῃ τὰ πεζά. Τὸ παρατήρησε ἀπὸ ἕνα φιλόσοφος μεγάλος—καὶ τὸ βλέπουμε σήμερα στὴν Ἑλλάδα...Πεζὸς λόγος θὰ πῆ σκέψη, ποιοτική, ἐργασία, κρίσιμη καὶ διάκρισιμη, θὰ πῆ φαντασία καὶ κριτικὴ συνάμα, ποίησι καὶ σοφία, τρέλλα καὶ γνώσιμη, θὰ πῆ λεφτεριά πού γιὰ νὰ τὴν ἀπολάψῃς, πρέπει νάσαι πρῶτα κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἀφέντης καὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς σου.» Καὶ κανεὶς μὴν πῆ πῶς ὁ ποιητὴς ἀναγκάστηκε νὰ γράφῃ πέρα ὡς πέρα στὴ δημοτικὴ, γιατί δὲν τὴν ἤξερε τάχα τὴν καθαρεύουσα. Καὶ κανεὶς μὴν πῆ πῶς ὁ πολεμιστὴς διηγῆθηκε τὴ ζωὴ του στὴ δημοτικὴ καὶ τὴν ἄφησε νὰ σταλάξῃ ἀπάνου στὸ χαρτί μέσ' ἀπὸ τοῦ συντρόφου τὸ κοντύλι, γιατί τάχα

εἶταν ἀγράμματος, καὶ δὲν ὑποψιάζοταν τίς ὁμορφιές τῆς λογίας γλώσσας. Ἀπεναντίας. Τὸ γεγονός πῶς ὁ Σολωμός, μόλις τοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ νὰ γίνῃ σωστὸς Ἑλληνας ποιητὴς, ἀντὶ νὰ σταματήσῃ στὴν καθαρεύουσα, πού θὰ τοῦ εἶταν εὐκολώτερο νὰ τὴ μελετήσῃ καὶ νὰ τὴν κυριέψῃ, μὲ τὰ μέσα πού εἶχε τῆς μελέτης καὶ μὲ τὸ φωτεινὸ τοῦ νοῦ, ἀντὶ νὰ σταματήσῃ στὴν καθαρεύουσα, σταμάτησε στὴ δημοτικὴ ἀπεναντίας: τὸ γεγονός πῶς ὁ Κολοκοτρώνης, μόλις ἀποφάσισε νὰ συντάξῃ τὰ πομπημονέματά του, ἀντὶ νὰ καταφύγῃ σὲ κανένα δάσκαλο ἀπὸ τοὺς τόσους γῦρο τοῦ φημισμένου λογοπλέκτη τοῦ ἀρχαιότροπου, πήρε γιὰ γραμματικὸ τοῦ ἕνα στιγματομένο χυδαῖστὴ τοῦ καιροῦ, τὸν ἀντάρτη τραγουδιστὴ τῆς «Ἀπλῆς γλώσσας», τὰ δύο τούτα παραδείγματα εἰν' ἐπιχειρήματ' ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα, μέσα στὴν ἱστορία τῆς ἰδέας μας, γιὰ τὸ μεταχείρισμα τῆς γλώσσας, καὶ φωτίζουν καὶ τονώνουν. Φαντάζεστε τί θὰ εἶταν ἢ «Διήγησι» τοῦ Κολοκοτρώνη συντασμένη στὴν καθαρεύουσα; Βέβαια, θὰ εἶταν καὶ τότε σημαντικὸ μαρτύριο, πολῦτιμο χτήμα τῆς ἱστορίας μας: γιατί θὰ εἶχε πάντα τὰ σημάδια τοῦ μυαλοῦ του, κι ὁ ἄνθρωπος ἔταν εἶναι κάτι, τὸ κάτι ἐκεῖνο, θὰ τὸ βάλῃ, ἔπως ἔπως, στὸ ἔργο του, καὶ μὲ ἔποια μέσα.

Δύσκολα θὰ μπορούσαμε νὰ νηθεύομε—δὲ μιλῶ γιὰ ἐπιστήμη—μὰ κάποια εὐγλωττία, ὕψος, δύναμη, τέχνη σὲ Ζαμπέλιους καὶ σὲ Δραγούμηδες, σὲ Παπαρηγόπουλους καὶ σὲ Λάμπρους. Ὅμως ἢ ψυχὴ τοῦ Κολοκοτρώνη, μέσα στὴν τεχνητὴ τὴ γλώσσα, θὰ εἶταν ὁ ἴσκιος μιᾶς ξεπλυμένης ζωγραφιάς πού φροντισμένα πέρασε τὸ σφουγγάρι ἀπάνου ἀπὸ τὸ χρῶμα τῆς: κάτι σὰν περιβόλι σὲ χειμῶνα μὲ δοντρά σὰ μπηγμένα σκέλεθρα γιὰ σκιάχτρα, σὰν ψεύτικα, κάτου ἀπὸ μολυβένιον οὐρανὸ. Ἐνῆ τώρα: Ἡ ζωγραφιά, χρῶμα καὶ κίνησι τὸ χαρτί χαρτί δὲν εἶναι μιλῆ καὶ καρτεράς ἀπὸ στιγμὴν σὲ στιγμὴ,—καθὼς μέσα στὰ παραμύθια παραμερίζει ὁ τοῖχος κ' ἔξαφνα βγαίνει ἕνας ἀράνης ἢ καμὶ μάλιστα,—καρτεράς νὰ κάμουνε τόπο' τὰ τυπογραφικὰ μαυράδια καὶ νὰ πεταχτῆ ἀπὸ μέσα του ὁ ἴδιος ὁ στρατάρχης, μὲ τὸ ἀνάστημα πού γιομίζει τὸν ἄερα, μὲ τὴ μελαψὴ μακρόμαλλη ὄψη τὴν τονωμένη σὰν αἵτου, μὲ τὸ μάτι πού τρουπᾶ, μὲ τὸ κρᾶνος πού θαρμπώνει, μὲ τὸ κίνημα πού συμπληρώνει τὴ φράση, μὲ τὸ μίλημα πού παιζογελά. Καὶ νὰ τί σημειώνει ὁ Τερτσέτης στὴν πρώτη ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου: «Προϊδιάζεται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ μακαρίτης Θ. Κολοκοτρώνης δὲν γράφει, ἀλλὰ διηγεῖται, καὶ συχνὰ διηγούμενος, μικρὰ χειρονομία του ἢ ἄλλο νεῦμα συνεπλήρωνε

τὸ νόημα.» Νοιώθεις πὼς ὁ λόγος τοῦ Κολοκοτρώνη ριμμένος ἀπάνου στὸ χαρτί, πάντα εἶναι κάτω σὰ στενοχωρημένο, σὰ σὲ φυλακή. Γιατί πάντα εἶναι λόγος γραφτός, καὶ μάλιστα λόγος ἀπὸ δεύτερο χέρι· ὅποιος γράφει τὴ γλώσσα τοῦ μιᾶ, ὅσο ζωντανὴ κι ἂν τὴ γράφει, πάντα εἶναι χαλινωτῆς καὶ δεσμοφύλακας εἶναι τοῦ ἀχαλινωτοῦ ἀγγιμοῦ, τοῦ ζήφου, τοῦ ὄλο τρέχει. Καὶ ὅμως. Τί ζωὴ καὶ τί σάλεμα μέσα στὸ κάρφωμα καὶ μέσα στὸ δέσιμο τοῦτο! Τὸ βιβλίον τοῦ Κολοκοτρώνη, λιγότερο πολὺ ἀπὸ ἱστορία· μιὰν ἀπλή, ἀπλοϊκή, χωρὶς μέθοδο καὶ χωρὶς καμιά γραμματολογικὴ ἀξίωση· χρονογραφία. Ὅμως γλωμέσ καὶ σὰν ἀψυχολόγητες μπροστά σὲ ἄλλων, καὶ σοφῶν ἀκόμα, μὲ μάθηση καὶ μὲ τέχνη, ἐργασίες. Τὸ ὕφος, μὲ ὄλη τὴν πρωτάρικη μονοτονία του, μὲ ὄλο του τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ κόσκινο τοῦ γραμματικοῦ του, ποὺ δὲν τοὺς ἀποφύγει πάντα τοὺς δασκαλισμούς, κυματιστό, σερπετό· ἀπὸ τὴν ἀφέλεια τοῦ παραμυθιοῦ περνᾷ στοῦ ἐπικοῦ τὸ πλάτος, γγίζει τῆς μυθιστορίας τὴ ζωγραφιά, παίρνει ἀπὸ τῆς εἰρωνίας τὸ πικρόγλυκο κέντημα. Εἶναι χωρὶς ἀρχὴ καὶ χωρὶς τέλος, σὰν ποίημα. Κάποτε θυμίζει τὴ βιβλικὴ περίοδο, κάποτε τάκος σὰ Βαγγέλιο. Ὅμως ὄλα, μόλις ἀρχισμένα, πρωτογέννητα, μόλις φέξουν καὶ σβύνουν, δὲ μποροῦνε νὰ πᾶνε συγκαταστή, σὰ νὰ κουράζοντ' εὐκόλα, σὰ νὰ τὰ ματᾶν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ λόγια τους. Μὰ πάντα κ' ἔτσι, καλόφωνα κ' ἐλκυστικά, χαρηχτηριστικὰ μαρτυρᾶνε γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴν ἁμορφία τοῦ νέου ἑλληνα λόγου. Ζηηρότερα, πὶο χειροπιαστὰ θὰ δείχνοταν ἡ ἀξία τῆς «Διήγησις» τοῦ Κολοκοτρώνη, ὄχι μὲ τὴν παράσταση τῆς ἐντύπωσης ποὺ προξενεῖ ἡ ἀνάγνωσή της, μὰ μὲ τὸ ἴδιο τὸ διάδασμ' ἀπὸ κομμάτια της. Τὰ κείμενα, τὰ κείμενα! Στὰ κατηγορητήρια καὶ στὰναθέματα τῶν πολέμων τῆς γλώσσας μας καὶ τῆς γλώσσας τους, μὲ τίποτ' ἄλλο μὲ τὰ κείμενα τοῦ Α καὶ τοῦ Β, τῶν κατηγορημένων καὶ τῶν ἀφωρισμένων, ἔπρεπε νὰ ποκρινόμαστε μονάχα. «Ἦταν μελαψότερος, λέει γιὰ ἓνα του συγγενῆ, τὸν Κωσταντῆ Κολοκοτρώνη, —μονοκόκκαλος, δυνατός, ἐγγλῆγορος, μ' ἓνα καθάρσι ἀπὸ τὸν ἐπιανεγ: τριάντα τριῶν χρόνων, μέτριος, μαυρομιμάτης, λιγνός· οἱ Ἄρβανίτες τὸν εἶχαν τόσο τρομάξει ποὺ ἐκαμναν ὄρκο: νὰ μὴ γλυτώσω ἀπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη τὸ σπαθί: 700 μπουλονιτζήδες ἐσκότωσε πρὶν.» «.....Δεκαπέντε χρόνων ἤμουν τότε, λέει παρακάτω· ἐγεῖνα εἴκοσι χρόνων, ὕπανδρεύθηκα, καὶ πῆρα ἐνὸς πρώτου προσοστοῦ τοῦ Αἰονταριοῦ, τὸν ὁποῖον τὸν χάλασε ἕνας Πασᾶς εἰς τὸ Ἀνάπλι. Ἔχτισα σπιτία, ἐπῆρα προικὸ ἐλιές, ἀμπέλι, ἐγεῖνα νοικοκύρης, ἐφύλαγα καὶ τὸ Βιλαέτι· ἐστεκόμαστε πάντα μὲ τὸ τουφέκι...»

Μιλώντας γιὰ τὴν εἰσβολὴ τοῦ Μπραϊμῆ, νὰ τί λόγια βρίσκει: «Ὁ Ἰμπραϊμῆς ἐπῆρε ἓνα μέτρο, κ' ἔστειλε τὸν Κεχαγιά του μὲ χίλιους, μὲ τσεκούρια καὶ μὲ ἄρματα καὶ ἔστειλε στὴ Μεσσηνία νὰ βάλουν φωτιὰ καὶ τσεκούρι· ὅσα δὲν ἐκαίονταν, νὰ βάνη τσεκούρι, ἐλαιῶνες, συκιές, μουριές· ἔστειλε καὶ πέντε χιλιάδες καθαλλαραῖους γιὰ νὰ στέκουν στὴν ἀκρὴ στοὺς κάμπους, νὰ μὴν κατεβαίνουν οἱ Ἕλληνες καὶ τοὺς πολεμοῦν... Διαβάζοντας τὴ διαταγὴ ποὺ ἦταν τόσο σφοδρὰ (ἐννοεῖ τὴ διαταγὴ τοῦ Μπραϊμῆ) τοῦ ἀποκρίθηκα, ὄχι ἀπὸ μέρος μου, ἀπὸ μέρος τοῦ λαοῦ τῆς Μεσσηνίας, ὅτι: Αὐτὸ ὅπου μᾶς φοβερίζει, νὰ μᾶς κόψῃς καὶ κόψῃς τὰ καρποφόρα δέντρα μας δὲν εἶναι τῆς πολεμικῆς ἐργον· διατὶ τὰ ἀψυχα δέντρα δὲν ἐναντιώνονται εἰς κανένα... Μὲ τοὺς ἀνθρώπους, κι ὄχι μὲ τὰ ἀψυχα δέντρα· ὄχι τὰ κλαριά νὰ μᾶς κόψῃς, ὄχι τὰ δέντρα· ὄχι τὰ σπιτία ποὺ μᾶς ἐκαψες, μόνο πέτρα ἀπάνου στὴν πέτρα νὰ μὴ μείνη, ἐμεῖς δὲν προσκυνούμε· τί τὰ δέντρα μας ἂν τὰ κόψῃς καὶ τὰ κόψῃς, τὴ γῆ δὲ θέλει τὴ σηκώσις, καὶ ἡ ἴδια ἡ γῆ ποὺ τὰ ἔθρεψε, αὐτὴ ἡ ἴδια γῆ μένει δική μας καὶ τὰ ματακάνει. Μόνον ἓνας Ἕλληνας νὰ μείνη, πάντα θὰ πολεμοῦμε καὶ μὴν ἐλπίζῃς πὼς τὴ γῆ μας θὰ τὴν κάμῃς δική σου· βγάλτο ἀπὸ τὸ νοῦ σου.»

*

Θυμᾶμαι καὶ ἄθελα τὰ λόγια τοῦτα, ὄχι κανενὸς φανατισμένου δημοτικιστῆ ἀπὸ τοὺς δικούς μας, μὰ τὰ λόγια ἐνὸς ξένου περιφτημοῦ φιλοσόφου ποὺ ἠαρεῖς ἀπάνου στὸ μετᾶξί κεντᾶ ὄνειρεμένα· σὰν τίς ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ, νοήματα καὶ ὄμως νὰ πὼς μιλεῖ ὁ ἄβροδ τοῦτος ἰδεολόγος, ὁ ἀμερικανὸς Ἐμερσον: «Θέλετε νὰ μάθετε πὼς νὰ γράφετε; Στὸ δρόμο, ἀπὸ τὸ δρόμο νὰ πάρετε μαθήματα. Καὶ γιὰ τὴν ἐκφραση καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ ποὺ κυνηγᾶν οἱ ὄμοιες τέχνες, πρέπει νὰ συχάζεστε στὴν Ἀγορά. Ὁ λαός, κι ὄχι τὸ Σκολεῖο, νὰ τὸ home, τὸ σπιτί τοῦ συγγραφέα.» Τὸ δυστύχημα εἶναι πὼς τὰ πὶο πολλὰ, σχεδὸν ὄλα τὰ συγγραφικὰ γεννήματα τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου μουχλιάζουν κάτω ἀπὸ τὴ σκεπὴ τοῦ κακονόητου Σκολεῖου· τοὺς λείπει καθαρὸς ἀέρας, τὸ φῶτισμα καὶ τὸ φλόγισμα τοῦ ἡλίου κάτω ἀπὸ τὸν ἀνοιχτὸ οὐρανὸ, τὸ θρέψιμο στὸ δρόμο ἔξω, τῆς πολύβουης Ἀγορᾶς ὁ ἀντίλαλος. Οἱ φυλλάδες τῶν χρονογράφων καὶ τῶν ἱστοριογράφων οἱ δοκιμὲς ποὺ γραφτήκαν ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ζοῦσαν στὸν ἡρωϊκὸν ἐκεῖνο καιρὸ καὶ ποὺ τὸν καιρὸν ἐκεῖνο, ἀπάνου σὲ πρόσωπα κι ἀπάνου σὲ κατορθώματα, βλαθῆκανε νὰ παραστήσουν, ὅσο κι ἂν εἶναι ἔργα πατριωτῶν ἀνθρώπων καὶ καλοπροαίρετων καὶ σεβαστῶν, δὲν πολυαξίζουνε·

γιατί τούς λείπει φαντασία, λείπει καρδιά, λείπει ελλικρινεία, λείπει λόγος, υποχρεωμένοι καθώς είναι να τὰ παρασταίνουν τάντικείμενα ὄχι μὲ τὰ φυσικά τους τὰ ὀνόματα ποῦ εἶν' ἀχώριστ' ἀπὸ κείμενα, σῶμα καὶ ψυχή, μὲ τυλιμένα μὲ τὰ χρυσόχαρτα καὶ στριμωμένα μέσα στὴ φασκίᾳ τοῦ λογιωτατισμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι κοιτάζουσι ὄχι πῶς νὰ μιμηθοῦνε τὴ ζωὴ μὲ τὰ πράγματα, μὲ πῶς νὰ μαίμουδίσουν τοὺς ἀρχαίους μὲ τὰ λόγια. Καὶ τὸ ἐλάχιστον εἶναι χτυπητότερο καὶ θλιβερότερο, κάθε φορά ποῦ κρατάνε τὸ κοντύλι τοῦ ἱστοριοδίφῃ μισογραμματισμένοι, ποῦ μῆτε ἀπὸ τὰ κλασσικὰ ἑλληνικὰ γνωρίζουσι, οὔτε τὰ νέα ἑλληνικὰ καταδέχονται. Καὶ νὰ οἱ βάρβαροι! Μὰ καὶ γιὰ τοῦτο, μέσα στὴν ἀξιοθρήνητη φτώχεια τοῦ καιροῦ, ἔσα ἔργα τὰ ξεχωρίζει μὲ πνοὴ ζωῆς καὶ γιὰ τοῦτο κ' ἕνα φέγγος ὁμορφιάς, ἔτσι μονωμένα καθὼς στέκοντε, δείχνουν ὄλο τους τὸν ὄγκο, σὰν κάτι ἐξαιρετικὸ, κάτι ποῦ δὲν τὸ περιμένετε, λάμπουνε σὰν ἀπὸ τὴ δροσιὰ τῆς αὐγῆς.

Ἡ ἡθελὰ μέσα στὰ δροσόλουστα τούτα ἔργα νὰ τοποθετήσω τοὺς ρητορικοὺς «Λόγους» τοῦ γέροντος Τρικούπη, νέου τότε ποιητῆ, ποῦ τὸ μεταχειρίζετ' ἐξάστια τὸ κοντύλι του· τὸ λόγο στὸ νεκρὸ τοῦ Μπαύρου, τὸ λόγο στὸ θάνατο τοῦ Καραϊσκάκη, τὸ λόγο στὸ χαμὸ τοῦ Μισολογγίου. Μὰ ἡ γλώσσα στοὺς λόγους τοῦ Τρικούπη δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ τῆς «Διήγησις» τοῦ Κολοκοτρώνη, δὲν εἶναι οὔτε ἡ κάπως δειλὰ καὶ ἀζύγιαστα ἀπλοποιημένη τοῦ ρήτορα τῶν πανηγυρικῶν καὶ τῶν κάθε λογῆς μυλημάτων κάθε χρόνου στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς. Ἡ γλώσσα τοῦ Τρικούπη, μὲ ὅλα τῆς τὰ λαϊκὰ στοιχεία, μὲ ὅλα τῆς τὰ δεξιὰ μεταχειρισμένα τῆς λυρικῆς ρητορικῆς γυρίσματα, εἶναι ἡ δημοτικὴ γλώσσα, βέβαια, μὲ ἡ δημοτικὴ, ποῦ ἀντὶ νὰ μὲν ἄγνη κ' εὐκολοχαραχτήριστη στὸ φυσικὸ τῆς, γυρεύει λίγο λίγο νὰ ταυρίσῃ μὲ τὴν καθαρῆς, νὰ μὴ μέσα στὰ σύνορα τοῦ λογιωτατισμοῦ.

Καὶ νὰ καὶ ἡ ἐπενέργεια τοῦ Σκελετοῦ καὶ στοὺς δυνατώτερος ἀπὸ τοὺς τεχνίτες τοῦ Λόγου. Ὁ λογογράφος τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», πάντα μὲ κάποιον πῶλο τῆς μνήμῃ του κρατώντας ἀνοιχτὴ πρὸς τὴ χάρις τῆς παρατημένης του ἀγαπητικιάς, τῆς νέας γλώσσας, πάντα μὲ κάποιον ψῆδο τὰ μάτια του καρφώνοντας πρὸς τὸ μέρα μὲ τὴ μέρα ἀπλωμα μέσα στὰ βιβλία τῆς καινούριας δέσποινας, τῆς καθαρῆς, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸν πρόλογο τῆς Ἱστορίας του ποῦ ἀνίσταται—ἀνίσταται καὶ καλὰ θυμολογῶν—ρωτᾷ ἔσα μὲ ποῦ θὰ σταματήσῃ τέλος πάντων ὁ γλωσσικὸς ἐξαρχαισμός, πάντα ἑτοιμὸς νὰ συντροφέψῃ τὸ φίλο του τὸ

συγγραφέα τοῦ «Λουκῆ Λάρα» στὸ κράξιμο ποῦ μοιᾶζει διαμαρτύρησι :

Ποῦ τὴν τραβάτε, ὦ γραμματισμένοι,
τὴ νέα γλώσσα τὴν ἑλληνικὴν ;

Ὀμως ἀνήμερος κ' ἐκεῖνος νὰ πάῃ παραπέρα, «τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος», καὶ γράφοντας τὴ γλώσσα τῶν λογιώτατων, ἔσα κ' ἂν τὴν ἔγραφε, φροντισμένα καὶ πρὸ καλότεργα, τοῦ ἔφτανε ἡ ἀρνητικὴ διαμαρτύρησι, καθὼς ἔφτανε καὶ καθὼς φτάνει καὶ καθὼς θὰ φτάνῃ, γιὰ καιρὸ ἀκόμα, καὶ καὶ γιὰ πολλοὺς ἄλλους. Ὅμως ἡ παρατήρησή μου τούτη δὲ μ' ἐμποδίζει νὰ κηρύξω τοὺς Λόγους τοῦ Σπυρίδωνα Τρικούπη μαργαριτάρια τῆς ρητορικῆς τέχνης καὶ νὰ τοὺς στήσω παράπλευρα μὲ τὴς Ὁδὸς τοῦ μεγάλου μας Κάλδου τοὺς λόγους του ποῦ ἔσα κοντότερα στέκανε στοὺς πρὸ δοξασιμένους σταθμοὺς τοῦ ἱεροῦ μας Ἀγῶνα, ἔσα φαίνονται σὰ βαντισμένοι ἀπὸ τὰ αἵματα τῶν ἡρώων, σὰ μαυρισμένοι ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν πολέμων, τόσο πιστότεροι μένουσι στὴ γλώσσα τῶν τραγουδιῶν τοῦ «Δῆμου» καὶ τῆς «Λίμνης τοῦ Μισολογγίου», στὴ μεγαλόπρεπη περπατησιὰ τοῦ «Ἦμνου» τῆς Ἐλευθερίας.» Ὅσο οἱ καιροὶ γίνονταν πεζότεροι, ξεπέζευε καὶ ἡ γλώσσα.

Ἐνα εἶναι τὸ ἔργο ποῦ πρέπει νὰ ξεχωριστῇ μὲ τιμὴ καὶ μὲ ζήφνισμα, καὶ νὰ βαλλῇ ἀπάνου ἀπὸ τὰλλα. Κεμεῖλιο τῆς δημοτικῆς γλώσσας, καὶ χωρὶς καμιά καλλιτεχνικὴ ἀξίωσι, παράδειγμα μὲς ἀτυνεῖδης τέχνης φυσικῆς ποῦ δὲν τῆς λείπουν ὁμορφιές, ποῦ εἶναι ὅλη χαραχτήρας. Τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη. Ἐνάς ἄλλος ποιητῆς, ὁ Βλαχογιάννης, τὰ ἐπιμελήθηκε καθὼς τοὺς ἔπρεπε κ' ἔδω καὶ λίγα χρόνια μὲς τὰ ἔφερε στὸ φῶς μὲ λαμπρὰ προλεγόμενα. Ἡ συγγραφή τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, κατόρθωμα πρὸ πλατὺ στὸ θέμα, πρὸ γιομάτο στὴν οὐσία, πρὸ τέλειο στὸ ὕψος ἀπὸ τὴ «Διήγησι» τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀσύγκριτο στὸ εἶδος του, σὰ θάμα τοῦ ψυχρόμηνου, σὰν εἶδος ἀριστοτέργημα τοῦ ἀγράφιατου, μὲ γερὸ καὶ αὐτόνομο, μυαλοῦ, γραμμμένο ἀγάλια ἀγάλια, ντροπαλὰ καὶ ἀνοποψίαστα, ἀπὸ ἄνθρωπο τοῦ τουφεκιῦ, ὄχι τῆς πέννας, μὲ γραμμμένο μὲ τὸ χέρι του τὸ ἴδιο, χωρὶς βοήθεια τρίτου, ἀπὸ ἄνθρωπο ἀπαίδευτο ποῦ δὲν ὑποψιάζονταν τὴ συγγραφικὴ του φλέβα, καὶ ποῦ ἑτοιμὸς εἶναι συμπάθειο ἱκετευτικὴ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς διαδασμένους γιὰ τὸ τῶν μὴσε νὰ καταπιστῇ μὲ τὴ δουλειὰ τους. Τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη. Πλοῖσις ἀπὸ κάθε λογῆς ἐκφραστικῶν τρόπων, τὸ ἴδιο τὸ ἔργο πηγὴ γραμματικῶν κανόνων, γιὰ νὰ ἀπελπίσσουνε καὶ νὰ πεισιμώσουν τὸ σκελεθρωμένο

λογοποτατισμό, για να ξαφνίσουν και για να τραθή-
ξουν τον αληθινό επιστήμονα, τον ψυχολόγο παρα-
τηρητή, μαζί «ιστορικών, γλωσσικών και φιλολογι-
κών μνημείων», ίερα παραγγεγμένο από την εθνω-
κή ψυχή που σά να του ψιθύρισε σαυτό το συγ-
γραφέα της να το συγγράψη, καθώς εύγλωττα το
χαρακτηρίζει στον αναλυτικό πρόλογο του έργου ο
εκδότης του.

Φώς φανερά τη συλλαβαίνουμε την αλήθεια του
λόγου που έσπειρε στον «Έλεγχο Γευδαττικισμού»
ο Δημήτριος Βερναρδάκης: «Ποιον υπήρξε το απο-
τέλεσμα της εις χείρας του άγραμμάτου και άπαι-
δεύτου έλληνικού λαού καθ' όλους τους ζοφερούς
τούτους αιώνας έγκαταλείψεως της Έλληνικής
γλώσσης;... **‘Η άναγέννησις και επί το βέλτιον
ανάπλασις**, άποκρινόμεθα εν πλήρει και άκραδάν-
τη πεποιθήσει.» Δέν το επιτρέπει ο καιρός για να
σταματήσω περισσότερο άπάνου στο σημαντικό του-
το σφράγισμα του νέου Έλληνικού Λόγου. Θέλω
μόνο να ξυπνήσω τη φροντίδα σας. Θέλω μόνο να
κεντήσω τον έρωτά σας. Πιστεύω πως όμοια άξια
και—για τους καιρούς που μις περικυκλώνουν ά-
ξιώτερα πανηγυρίζουμε την πολυδόξαστη μέρα τού-
τη, όχι μονάχα με το μνημόσυνο των ήρώων που
πολεμήσαν και που σκοτώθηκαν και τα θεμέλια μας
χτίσαν για να υψώσουμε το παλάτι των ελεύτε-
ρων άξιώτερα πανηγυρίζουμε τη μέρα τούτη, με τη
μνήμη κάποιων έργων του νου, που πρέπει να λο-
γαριαστούνε σαν καταρτίσματα, που σά θεμέλια στέ-
κονται, και που σέ κείνα άπάνου άγάλια άγάλια υ-
ψώνουμε κ' έμεις το Παλάτι του Λόγου, για τους
ελεύτερουσ πάντα, επαναστάτες σήμερα, πολεμιστές
και κατατρεμένοι, αύριο πούξ ξέρει!—τροπαίωχοι
και πλάστες κι άντίως τίποτε άλλο, και νικημένοι,
με πάντα τίμιοι.

*

Όμως ξαναγυρίζει ή σκέψη μου στις τρεις κορ-
φές, πρωτοεράρχες, σά να πούμε μέσα στη λει-
τουργία του εθνικού ήρωϊσμού. Κολοκοτρώνης, Μια-
ούλης, Καραϊσκάκης. Γιατί: Οι μεγάλοι, έσο ψη-
λότερα στέκονται, δέν είναι για να τους λιθωνίξη
κανείς μονάχα, χάσκοντας από κάτω προς το ψη-
λος τους. Να τους πιστεύουμε, με πού πολύ να τους
μελετάμε. «Οί ιδέες, είπεν ένας φιλόσοφος, περπα-
τάνε, μου μιλάνε, με βλέπουνε με μάτια.» Αντί-
θετα μπορώ κ' έγω να πώ: Οί άνθρωποι που δί-
νουνε σάρκα στις ιδέες μας δείχνονται πολλές φορές
με την άόρατη και με την άπλαστη αβλόγητα των
ιδεών. Είναι πού πολύ σά φωτοφαντάσματα, σαν προ-
βλήματα και σαν παραδείγματα, άκόμα πού πολύ σά
σύμβολα, με λογής ύπονοσόμενα για να τά ξεδιαλύ-
σουμε, με μύριες όψεις για να παίρνουμε μαθήμα-

τα, άράδα άράδα από την καθεμιά—Μιαούλης, Κο-
λοκοτρώνης, Καραϊσκάκης. Να τη δοξάζουμε τη
μεγαλοσύνη τους, με πού πολύ να ψάχνουμε την
ιστορία τους. (Ο άνθρωπος έ στοχαστικός, ο άνθρω-
πος που ζή με το χάρισμα ή με τη φαντασία του
ελεύτερου, στις κρίσιμες ώρες της ζωής του θάναγ-
κάζεται, και ταπεινός άκόμα και προς και ειρηνι-
κός, να πορεύεται, σά να ρέη μέσα στις φλέδες του
αίμα από το αίμα κάποιου Μιαούλη, κάποιου Κο-
λοκοτρώνη, κάποιου Καραϊσκάκη. Την ώρα τούτη,
μου παρουσιάζονται σημάδια της ζωής και των
τριών, δυο σημάδια που τους σφραγίζουνε βαθύτερ'
από άλλα: (Ο κατατρεμός, και ή άφοδιά. (Ο ναύ-
αρχος, προτού να στυλωθή σέ θρόνο, βασιλικής του
πελάγου μας, από πόσα πέρασε! Σά λυσασμένο
σκυλί τον κυνηγούσανε, στερής και θάλασσης δυ-
νατοί, φράγκοι και τούρκοι, ξένοι και δικοί. Κακο-
ξηγημένος, κατατρεμένος, άτρόμητος πάντα το λένε
χίλια περιστατικά της ζωής του, από το παρουσία-
σμά του στο μεγάλο το Νέλσωνα, ίσα με το θυμό
του την ώρα που με μπάλα τούρκικη του άναπο-
δογύρισε μπροστά του τη χύτρα που βράζαν τά φα-
σόλια του. Σά λυσασμένο σκυλί κυνηγήθηκε από
βουνό σέ γκρεμόραχο κι από λαγκάδια σέ σπη-
λιές, ο κλέφτης πάντα, με το κεφάλι του ξεγραμι-
μένο, ο γέρος του Μωριά. Έγινε του βασιλιά ή ά-
ποκατάστασι, με δέν είχε καταρτίσει κ' ίσα με
τά στερνά του να αποκατασταθή στην τιμή που του
έπρεπε: «Έτσι του είχανε γαμίσει την ακοή του—
μιλεί ο ίδιος ο στρατηγός για τον πρώτο βασιλέα
μας—με φήμη ψεύτικη, ότι έγδυσά τον κόσμο, ότι
έτυραννούσα, και άλλες κακουργίες τούαυτες, και
δέν με έτήρασε με καλό μάτι.» Κακοξηγημένος, κα-
τατρεμένος, άτρόμητος πάντα. Και τί να πώ για
τον άσύγκριτο Καραϊσκάκη; Προτού να προσκυνη-
θή από το Έθνος για λυτρωτής του Έθνους ο
στρατάρχης της Ρούμελης, από προδότη σέ προδό-
τη τότε διαλαλούσανε οι γνώμες των καπατανάϊων
γύρω του, τά χρονικά των εφημερίδων, τά στέματα
του κόσμου). Κακοξηγημένος, κατατρεμένος, άτρό-
μητος, το ξέρουμε, απ' όσα πλοίσια μας πληροφο-
ρούν οι μισογράφοι του. Σαν τους ήρώους του αίματο-
στάλαχτου πολέμου και οι άνθρωποι των ιδεών, κ'
αίθερόπλαστες άκόμη άς είναι, και με το μάγεμα
του ονείρου, οι ιδέες που δουλεύουνε, κινυνεύουνε,
κακοξηγούνται, κατατρέχονται. Το πέρασμα της
άρχοντικής παρθένας, της περιφάνης Ιδέας, ανά-
φτει τον άνδρα, καθώς το κόκκινο χρώμα τον ταύ-
ρο. Πάντα με ήλωση, πάντα με πρόκληση έ άν-
θρωπος με την ιδέα, ότι κι αν κάμη, έπος κι αν
φερθή, κι όταν άκόμα σωμαίνη. Κλήρος του ο κα-
τατρεμός, και δύναμή του ή άφοδιά.

«Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἰδέας, λέει ὁ περίφημος φιλόσοφος, πού παραπάνου ἀνάφερα, στήν ἀρχή θά καταφρονεθῆ, θά περάσῃ γιά πρόστυχος, θά παραμεριστῆ ἀπὸ τοὺς ἐπιτίθειους. Ἵστερα σὰ δηλωθῆ μὲ τὰ ἔργα του πὼς τρέχει μπρὸς ἀπὸ τὸν καιρὸ του ἕναν αἰῶνα ἢ καὶ πολλοὺς, δὲ θά ἐννοηθῆ καὶ θά περάσῃ γιά τρελλός. Θά φάῃ καὶ θά πιῆ καὶ θά ντυθῆ καὶ θά ποδεθῆ βρισιές.—»

Ἡ ἰδέα δὲ χάνεται, μὰ μεταμορφώνεται καθὼς ἔλα τοῦ κόσμου τούτου. Παγκόσμιος νόμος. Ἡ ζῶη δὲ μᾶς δίνεται παρὰ μὲ τὴν κίνηση. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἀσάλευτο. Τὰ πάντα ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή γίνονται ἄλλα. Ἵσως ἕστερ' ἀπὸ καιροὺς καὶ χρόνια, ἢ ἱστορία πού ἔχει μέσα τῆς μέγα σάλευμα ὑποκειμενισμοῦ, καὶ ποτὲ ἢ κρίση τῆς δὲν εἶναι τελειωτική, Ἵσως μᾶς παρουσιάσῃ καὶ τὸν ἱερὸν Ἄγωνά μας μὲ νοήματα καὶ μὲ ὄψεις, πού δὲν τὰ περιμέναμε. Τὸ ἴδιο τὸ Εἰκοσιένα Ἵσως εἶναι ὠρισμένο νὰ ξαναφανῆ, νὰ ξαναβροντήσῃ, καὶ ξανά νὰ ξεσκλαδῶσῃ, μὲ κάποιο ἄλλο ἰδανικό, κάτω ἀπὸ ἄλλο λάβαρο, μὲ ἄλλα ὄπλα, ὅ,τι ἔκαμε τὸ σπαθί, θά τὸ κάμῃ ὁ Λόγος, ἀργότερα. Οἱ μορφές ἀκόμα οἱ διανοητικές οἱ γιγάντιες πού φαίνονται σὰ χτισμένες ἀπάνου σὲ βῆθρο ἀσάλευτο, ταραζόνται καὶ μετατοπιζόνται καὶ παίρνουν ὄψεις καὶ νοήματα, τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο διαφορετικά. Δυὸ παγκόσμια παραδείγματα. Ἀπὸ τὸν αἰῶνιον Ὅμηρος ὁ ἀρχαῖος κόσμος δὲν εἶχε τὴν ἴδια τὴν ἀπόλαψή πού ἔχει ὁ νεώτερος κόσμος. Κάτι ἄλλο συγκινούσε τοὺς ἀρχαίους μέσα στὴν ποίηση τοῦ Ὅμηρου, καὶ κάτι ἄλλο τοὺς νεώτερος. Ὁ Σαιξπηρός. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού πρόβαλε ἴσα μὲ τὰ σήμερα, ὁ κάθε αἰῶνας περνώντας τὴν ἔβλεπε τὴν εἰκόνα του μὲ ἀλλασμένη προσωπική, τοῦ ἔδαζε ἢ τοῦ ἔδγαζε κάτω. Μέσα στὸν παντοεινὸ τούτον ἀνεμοστρόβιλο τῶν ἀλλασμάτων, σὰν πρωτόγονες θεότητες ἔξω ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ ἀπὸ τὸν τόπο, σὰ γκαϊτικὲς Μητέρες πού κρατᾶνε στοὺς κόρφους τους τὰ σπέρματα τῶν ὄντων, τὰ πλάσματα τῶν ἰδεῶν, ἀφήστε νὰ φανταστῶ σὰν ταίρι ἀπαρασάλευτο, τὴν Ἀγάπη καὶ τὴ Θυσία.

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Χώρας τώρα τελευταία, σὲ μιὰ γενναία του δημηγορία, ἔρριξ' ἕνα λόγο : «Καθῆκον τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν νὰ πίπτωσι μὲ τὰς ἰδέας αὐτῶν, διότι παρέχοντες ἑαυτοὺς θύματα τῶν ἰδεῶν των παρασκευάζουσι καὶ διευκολύνουσι τὸ ἔργον εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἔλθωσιν αὐριον.» Ἀνοίχτε, ὅσο παίρνει, τὰ σύνορα τοῦ λόγου τούτου μπάστε μέσα κάθε ἄνθρωπο πού τὸν κεντρώνει ὁ οἶστρος τῆς ἰδέας. Ἰερὴ μανία. Κάθε ἄνθρωπος πού μὲ τὴν ψυχὴ του ἀγωνίζεται μιὰν ἰδέαν νὰ στηρίξῃ, μιὰν ἰδέαν νὰ ὑψώσῃ, ὅσο μικρὸς καὶ ἂν εἶναι,

μου φαίνεται πὼς θά'χῃ πάντα στὰ μάτια του μπροστά, σὰν ἕνα τράδημα τρομαχτικό, σὰν τοῦ Αἰσχύλου τὸ «ἡμερόφαντον ὄναρ», ἕνα γκρεμό. Εἶναι ὁ γκρεμὸς τῆς θυσίας. Κάθε ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς ἴσα μὲ τοὺς ἀνώνυμους στρατιῶτες. Ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα πού δὲ φοβᾶται νὰ πῆ τὴν ἀλήθεια ἴσα μὲ τὸ λογογράφου πού καταστρώνει τὸ ἔργο του, ὅπως αὐτὸς τὸ θέλει, καὶ ὄχι ὅπως θά φχαριστοῦσε τοὺς ἄλλους γύρου του. Ἀπὸ τὸν πολιτικὸ πού δὲν καταδέχεται νὰ εἶναι δημοκράτης, ἴσα μὲ τὸν εὐζῶνο πού ἀγρυπνᾷ στὰ σύνορα, γιὰ τὴ τιμὴ τῆς πατρίδας του. Κάποιος ρώτησε μιὰ μέρα τὸν Κανάρη: —Τί στοχαζόσασθα τὴν ὥρα πού τραβοῦσες νὰ κολλήσῃς τὸ μπουρλότο σου; Κι ὁ πυρπολητὴς τοῦ ἀποκρίθηκε: Πάντα ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου: **Κωσταντῆ, θά πεθάνῃς!**

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΤΑ ΜΕΛΧΙΣΕΔΕΚΕΙΑ — ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ - ΡΩΤΑΜΕ—ΟΤΤΕΝΤΟ-
ΤΟΙ ΚΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ — ΧΕΛΙΔΟΝΙ-
ΣΜΑΤΑ.

ΕΙΧΑΜΕ λοιπὸν τούτῃ τῇ βδομάδᾳ τὰ *Μελχι-
σεδέκεια*. Κάποιος φοιτητὴς χτύπησε κάποιον διάκο
στὸ κεφάλι. Ὁ φοιτητὴς ἔτυχε νᾶναι δημοτικιστὴς. ὁ
διάκος ἔτυχε νᾶναι μελχισεδέκ καὶ καθαρευουσιάνος.
Νά, λοιπὸν ἀμέσως Ζήτημα! Οἱ δημοτικιστὰδες εἶναι
ἄθεοι, μισοῦνε τὴ θρησκείαν, ἀσεβοῦνε τὸ «σεμνὸν καὶ
ἱερὸν ἔνδυμα τοῦ κλήρου» — καὶ δὸς του φωτιά! Συλ-
λαλητήρια στὸ Πανεπιστήμιον, «σύστασις μεγάλης τεσσα-
ρακονταμελοῦς ἐπιτροπῆς», ἢ γλώσσα κιντυνεύει, νὰ
παυτεῖ ὁ Παλαμᾶς, νὰ καεῖ ὁ «Νουμάς» καὶ νὰ κληθῆι,
χάριν τῆς κινδυνεύουσας γλώσσης, στὰ ὄπλα ἢ Ἐμπο-
ρικὴ Ἀκαδημία τοῦ κ. Ρουσοπούλου καὶ ὅλα τὰ Γυμνά-
σια τοῦ Κράτους.

Ἡρωας τῆς ἡμέρας ὁ κ. Μελχισεδέκ. Ἀντιπρόσω-
πος τοῦ Λατριάρχου, σοῦ λέει ἄλλος Ἄρα ὁ Πατριάρ-
χος, καὶ ὄχι ὁ Μελχισεδέκ, δάρθηκε ἀπὸ τοὺς ἀπαίσιους
μαλλιάρους. Τὸ «Σκριπ» μάλιστα καὶ ἡ «Ἀστραπή»
μόνο πού δὲν προτείνανε νὰν τοῦ στηθεῖ καὶ ἀνδριάλτας
στὸ Πανεπιστήμιον, πλάι στὸν ἀνδριάλτα τοῦ Πατριάρχου
Γρηγόριου.

*

ΩΣΤΟΣΟ τὸ ἴδιο «Σκριπ» καὶ ἡ ἴδια ἢ «Ἀστραπή»
δῶ καὶ τρία χρόνια ἄλλην ἰδέαν εἶχανε γιὰ τὸν ἐθνομάρ-
τυρα Μελχισεδέκ. Καὶ καμαρῶστε τῆ. ΑΣΤΡΑΠΗ 15 τοῦ
Δεκέβρη 1907 «Καὶ ἄλλη κατηγορία κατὰ τοῦ Μελχι-
σεδέκ. Καθὼς κατορθώσαμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ὁ συλλη-
φθεὶς διάκονος Μελχισεδέκ Μακαρῆς, ἐκτὸς τῶν φοιτητι-
κῶν κατηγορεῖται καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνευ-
ρέθησαν δύο σφραγίδες, μία τοῦ Γυμνασίου Σύρου καὶ μία
ἐνὸς ἐπισκόπου παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπηρετεῖ ἄλλοτε ὡς διά-

κονος. Αί σφραγίδες αὐται, ὡς μᾶς εἶπεν ὁ κ. Εἰσαγγελεύς, προέρχονται ἢ ἐξ ὑπεξαίρεσεως ἢ ἐξ ἀπομιμήσεως. Ὑπὸ τῆς Εἰσαγγελίας ἐξητήθησαν τηλεγραφικῶς πληροφροῖα παρὰ τοῦ Γυμνασιαρχοῦ Σύρου καὶ παρὰ τοῦ ἀνωτέρω Ἐπισκόπου.»

ΣΚΡΙΠ 4 τοῦ Γενάρη 1908 «Ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ κ. Μίχα, κατόπιν γνωμοδοτήσεως τοῦ Εἰσαγγελέως κ. Λυκουρέζου, ἐπροφυλακίσθη ὁ φοιτητὴς τῆς Θεολογίας κ. Μελχισηδὲξ Μακρῆς, κατηγορούμενος ἐπὶ πλαστογραφία, παραποιήσει σφραγίδος καὶ ἀθεμίτῳ καταλήψει γνησίας τοιαύτης ἐν γνώσει.»

Νά κ' ἔνα *σημνότατο* σημεῖωμα ποῦ στάλθηκε στὸ γραφεῖο μᾶς :

«Βίος καὶ πολιτεία τοῦ δόλου ἡμῶν πατρὸς Μελχισηδέκ, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν.

Τότε γοῦν, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1907, κατὰ τὰς περὶ Γυμναστικῆς καὶ Ἀρβανίτου Πανεπιστημιακᾶς ταραχᾶς, ἐπροτοστάτησεν ὁ ὅσιος ἀνὴρ, δι' ὃ καὶ ἐπροφυλακίσθη μετ' ἄλλων φοιτητῶν. Γενομένης κατόπιν ἐρεῦνης ἐν τῇ δωματίῳ του ἀνευρέθησαν δύο σφραγίδες, μία τοῦ Μητροπολίτου Καισαρείας, καὶ μία τοῦ Γυμνασίου Σύρου, αἵτινες κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ κ. Εἰσαγγελέως ἢ προήρχοντο ἐξ ὑπεξαίρεσεως ἢ παρεχαραχθήσαν. Ἐνηργήθη ἀνάκρισις διαρκέσασα τρεῖς μῆνας, καθ' ὅλον δὲ αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ ὅσιος ἐφιλοξενεῖτο εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Παλαιῶν Στρατιῶνος. Ἀπεκαλύφθη ἐπίσης ὅτι ὁ Μελχισηδὲξ ἔπαιρνε ἀνθρώπους, ποῦ δὲν εἶχαν ἐδῶ τὰ προσόντα νὰ γίνωνται ιερεῖς, καὶ τοὺς ἐπήγαγε ἐπὶ τὴν Μακεδονία, ὅπου τοῦ ἐχειροτονοῦσε ὁ Ἐπίσκοπος Ἀδρομερίου, μεθ' οὗ ἦτο συνεννοημένος, ἐλάμβανε δὲ δι' ἑκαστον ἱερέα χιλίας δραχμᾶς.

Τῇ ἐλεμβάσει πολλῶν καὶ κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ὅσιου παπαδομεσίτη Μελχισηδέκ, προφασίζομένου ἀσθένειαν, διετάχθη ἢ *προσωρινῇ* ἀπόλυσις του διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1299 βουλευμάτος τῶν ἐν Ἀθήναις πλημμελειοδικῶν. Γνωσθέντων τούτων ἢ ἐπὶ τοῦ Βελλιεῖου κληροδοτήματος ἐπιτροπῇ, οὐτινος ἐτύχχανεν ἱπότηρος, τοῦκουπε τὸ λουφέ κὶ ὁ Μελχισηδὲξ ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν ὅπου ἐξῆλθον εἰς βάρος διαφόρων Μονῶν, εἰσπράττων χρήματα ὑπερ ἀνυπόκριτων ταμείων. Τανὺν ἄφου ἐπεράτωσε τὰς Θεολογικὰς σπουδὰς του, τῇ συστάσει πολλῶν καθηγητῶν καὶ ἰδίως τοῦ κ. Παπαγιαννοπούλου, δὲν προσῆλθεν εἰς ἐξέτασιν, ἀλλὰ μετεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολήν, ἣς τυγχάνει ἤδη τελειόφοιτος.

Προσθετόν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἀδρομερίου, μεθ' οὗ συνέπραττεν εἰς τὴν παπαδοποίησιν ὁ ὅσιος Μελχισηδὲξ, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον 40 λιρῶν καὶ εἰς πρόσκαιρον ἀργίαν ὑπὸ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.»

ΡΩΤΑΜΕ τὴν Ι. Σύνοδο, ρωτάμε τὴς Ἀθηναῖκες φημερίδες, ρωτάμε τοὺς φοιτητὰς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου :

— Ἅγιοι καὶ χρυσοὶ ἄνθρωποι, τότε ποῦζυγε δὲν αὐτὰ ὁ κ. Μελχισηδὲξ δὲν πάθαινε καμιά ντροπὴ τὸ «ἱερόν σχήμα», ποῦ ντροπιάστηκε καὶ βεβηλώθηκε καὶ βριστήκε τώρα ποῦ βρέθηκε ἕνας φοιτητὴς νῦν τοῦ δώσει μερικὰς πλαστουνίε;

Σᾶς ρωτάμε καὶ σᾶς καληνυχίζουμε.

ΜΑ δὲν εἶναι μόνο τὰ Μελχισηδέκεια ποῦ ἐρεθίσαν

τοὺς φοιτητὰς. Εἶναι κὶ ὁ Παναγηρικὸς τοῦ Παλαμᾶ ποῦ ἀπαγγέλθηκε ἐπὶ «Φοιτητικῆ Συντροφία» καὶ τυπώονεται σήμερα στὸ «Νουμᾶ».

Πρέπει νὰ διοχθεῖ ὁ Παλαμᾶς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον γιατί τόλμησε νὰ βγάλει λόγο—καὶ τέτιο λόγο μάλιστα! —στὶς 25 τοῦ Μάρτη.

Καὶ μεῖς, οἱ ἀνόητοι, θαρροῦσαμε πὼς γιατί ἐβγάλε λόγο ὁ Παλαμᾶς—καὶ ΤΕΤΙΟ λόγο μάλιστα!—ἔφραπε δὲ οἱ φοιτητὰς νὰ πάνε νῦν τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι καὶ νῦν τὸ θεωρήσουν τιμὴ τοῦς καὶ καμᾶρι τοῦς ποῦ εὐτυχίσαντε νάχουνε Γραμματεῖα στὸ Πανεπιστήμιό τοῦς τὸν Ποιητή.

Ἔτσι θὰ φερνόντουσαν οἱ Ὀττεντότοι φοιτητὰς. Οἱ Φοιτητὰς τῆς Ἀθήνας τοῦ παραγγέλλαν νὰ μὴν ξαναπατήσῃ στὸ Πανεπιστήμιον γιατί θὰν τὸν διώξουν μετὰ τὶς κλωτσιὰς.

Τίποτ' ἄλλο.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑΤΑ—καὶ ζήτω ἢ Ἀνθρώπων. Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ κ. Ἀλεξαντρῆς, ντὲ! κάλεσε τὸν Παλαμᾶ σὲ ἀπολογία.

«Καὶ ὁ μὲν κ. Παλαμᾶς καλεῖται νὰπολογηθῆ διὰ τὴν γνωστὴν δὴλῶσίν του, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Νουμᾶς», ὅτι δηλ. εἶναι μαλλιαρὸς καὶ ὑπερηφανεύεται δι' αὐτό. Ἡ στάσις αὕτη τοῦ κ. Παλαμᾶ, κατὰ τὸ Ὑπουργικὸν ἔγγραφο, ἐξήγγειρε τὴν κοινὴν γνώμην, χαρακτηρισθεῖσα ὡς παράβασις καθήκοντος τιμωρουμένη ἀπὸ τοῦς κειμένους νόμους.»

Τὸ ἄρθρον τοῦ Παλαμᾶ εἶναι τὸ περίφημον «Γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν καὶ τὰ παιδιὰ» ποῦ τυπώθηκε στὸν ἀριθ. 424 τοῦ «Νουμᾶ». Κρίμα νὰ μὴν ἔχει τίτλο «Γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν καὶ οἱ Ὑπουργοί», γιατί τότε, ὀρισμένα, θὰν τὸ διάβαζε κὶ ὁ κ. Ἀλεξαντρῆς κ' ἔτσι οὔτε τὸν «Ἐκπαιδευτικὸ Ὀμιλο θάρνιότανε, οὔτε τὸν Παλαμᾶ θὰ καλοῦσε σὲ ἀπολογία.

Τὸ ἄρθρον αὐτὸ, ποῦ κατάντησε πρὸ ἰστορικόν, θὰν τὸ ξανατυπώσουμε στὸ ἐρχόμενον φύλλον, γιατί πολλοί, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, μᾶς ζητᾶνε τὸν ἀριθ. 424, ποῦ οὔτε ἕνα ἀντίτυπὸ του δὲ μᾶς ἀπέμεινε.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ 50,000 ΝΕΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

Ἡ Ἐκτακτὸς Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μετόχων τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ἢ συγκροτηθεῖσα ἐν Ἀθήναις τὴν 12/25 Δεκεμβρίου 1909, ἐξουσιοδότησε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτῆς νὰ προβῆ εἰς τὴν ἔκδοσιν 200,000 νέων μετοχῶν, ὀνομαστικῆς ἀξίας δραχ. 100 ἑκάστης, ὑφ' οὗς ἔρους καὶ προθεσμίας ἤθελε κρίνει κατάλληλον.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐξουσιοδότησιν ἐκείνην τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1910, μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας, 100,000 νέας μετοχὰς. Σκοπὸν ἔ' ἔχον νὰ συμ-

πληρώση τὸ πρόγραμμα ἐπεκτάσεως ἐν γένει τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, ἀπεφάσισε τὴν ἄμεσον ἐκδοσιν καὶ τῶν ὑπολειφθεισῶν ἐτέρων 100,000 μετοχῶν, κατὰ τὸ τρέχον ἔτος 1911.

Ἐκ τούτων, αἱ 50,000 ἠγοράσθησαν ἤδη ἰριστικῶς (ferme) ὑπὸ ὁμάδος κεφαλαίουχων.

Αἱ ὑπόλοιποι 50,000 προσφέρονται εἰς τοὺς μετόχους τῆς Τραπεζῆς, οἵτινες θὰ ἔχωσι δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς αὐτὰς μὴ ἐπιδεικτικῶν μειώσεως, κατ' ἀναλογίαν μιᾶς νέας μετοχῆς πρὸς δέκα παλαιάς. Θὰ δύνανται δὲ νὰ ἐγγραφῶσι καὶ δι' ἄσθενήποτε θαλῆσασιν ἐπὶ πλέον μετοχὰς. Ἄλλ' ἢ καθ' ὑπέρβασιν τῆς ἀναλογίας τῶν δευτέρων αὐτῆς ἐγγραφῆς θὰ εἶνε ἐπιδεικτικῆς μειώσεως

Ἐπὲρ τῶν τοιούτων καθ' ὑπέρβασιν ἐγγραφῶν θὰ διατηρῶσιν αἱ μετοχαί, αἵτινες ἤθελον τυχεῖν ἀπομείνει ἀδιάθετοι ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν μετόχων μὴ πλήρους ἠνασκήσεως τοῦ ὡς ἄνω δικαίουματος. Ἐν περιπτώσει δὲ, καθ' ἣν αἱ ἐν λόγῳ ἐγγραφῆς (ἐπιδεικτικῆς μειώσεως) ἤθελον ὑπερῶν τούτων ἀπομείνοντας διαθεσίμους τίτλους, ἢ κατανομή τούτων ἀνεργηθῆσεται κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Τραπεζῆς, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῆς ἐγγραφῆς.

Αἱ ὡς ἄνω 50,000 μετοχαί, αἵτινες θὰ φέρωσι τοκομερίδιον πρώτης ἐξαμηνίας 1912, ἐκδοθήσονται εἰς τὴν τιμὴν τῶν φρ. 122,50, καταβλητέων ὡς ἀκολούθως :

Κατὰ τὴν ἐγγραφὴν	φρ. 32.50
Τὴν 7)20 Αὐγούστου 1911	φρ. 45.
Τὴν 7)20 Δεκεμβρίου 1911	φρ. 45.

Ἐν ἑλίφ φρ. 122,50

Εἰς τὰς δύο πρώτας δόσεις ἀποδοθήσεται τόκος πρὸς 5 ο)ο ἑτησίως ληγόμενος διὰ τὴν πρώτην δόσιν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς πρὸς ἐγγραφῆν προθεσμίας. Τὸ ἰσότιμον τοῦ τόκου τούτου, ἦτοι φρ. 1.85 κατὰ μετοχὴν, συμφηγήσθησεται πρὸς τὴν τρίτην δόσιν ἥτις τοιοῦτοτρόπως μειοῦται εἰς φρ. 43.16.

Οἱ μέτοχοι, ἵνα δυνήθωσι τὰ κάμωσι χρῆσιν τοῦ δικαιώματος προτιμῆσεως, ἐφείλουσι νὰ προσαγάγωσι τοὺς παλαιούς τίτλους, ὧν εἶσι κάτοχοι, οἵτινες ἀποδοθήσονται αὐτοῖς ἄφ' οὗ πρότερον ἐπιτεθῆ ἐπ' αὐτῶν σφραγὶς ἐμφαινουσα ὅτι ἐγένετο χρῆσις τοῦ δικαιώματος προτιμῆσεως διὰ τὴν ἐγγραφὴν ταύτην.

Εἰς τοὺς ἐγγραφομένους παραδοθήσεται προσωρινῆ ἀπόδειξις, ἐναντι τῆς πρώτης δόσεως. Ἡ καταβολὴ τῆς δευτέρας δόσεως σήμευθήσεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀποδείξεως. Κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς τρίτης δόσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς προσωρινῆς ταύτης ἀποδείξεως, θέλουσι τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐγγραφομένων οἱ ἰριστικοὶ τίτλοι, φέροντες τὸ τοκομερίδιον τῆς πρώτης ἐξαμηνίας τοῦ 1912.

Αἱ σήμερον ὑπάρχουσαι μετοχαί τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἶνε ἐγγεγραμμέναι εἰς τὸ ἐπίσημον βελτίον τοῦ Χρηματιστηρίου τῶν Παρισίων. Ἐν δέοντι χρόνῳ ἀνεργηθήσονται τὰ δέοντα, ὅπως καὶ αἱ ὑπὸ ἐκδοσιν νέαι μετοχαί περιληφθῶσιν ἐν τῷ βελτίῳ, ἐξομοιωμέναι πρὸς τὰς σήμερον κυκλοφορούσας.

Αἱ καταθέσεις τῶν παλαιῶν τίτλων ὡς καὶ αἱ ἐγγραφῆς διὰ τὰς νέας μετοχὰς γίνονται δεκταὶ ἀπὸ τῆς 19)1 Ἀπριλίου : παρὰ τῆ ΤΡΑΠΕΖΗ ΑΘΗΝΩΝ, ἐν Ἀθῆναις, καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς ὑποκαταστήμασιν αὐτῆς, μέχρι τῆς 20)2 Ἀπριλίου, συμπεριλαμβανομένης, ἐν Παρισίοις δὲ, παρὰ τῆ ΤΡΑΠΕΖΗ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ, 7 rue Chauchat καὶ 4 rue Le Peletier, μέχρι τῆς 21)2 Ἀπριλίου, συμπεριλαμβανομένης.

Ἐν Ἀθῆναις τῆ 15)28 Μαρτίου 1911.
Ὁ Γενικὸς Διευθυντής
Ζ. Κ. ΜΑΥΣΑΣ

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΕΥΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΑ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

“ΑΘΗΝΑΙ,, ΤΟΝΝΩΝ 16,000 “ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ,, ΤΟΝΝΩΝ 15,000

ΜΕ ΔΙΠΛΟΥΣ ΕΙΚΑΣ ΔΙΠΛΑΣ ΜΗΧΑΝΑΣ ΑΠΑΡΑΜΙΑΛΑ ΕΙΣ ΑΝΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΕΙΑΝ
ΔΟΚΙΜΑΣΜΕΝΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΟΣ 15 ΜΙΛΛΙΩΝ

Διαμερίσματα ἐπιβατῶν ἀνεωτότατα.—Αἰθουσαι πολυτελεῖς Α' καὶ Β' θέσεως, Καπνιστήρια, ἰδιαιτεραὶ αἰθουσαι Κυριῶν, Μουσικῆς, Ἐστιατορίου.—Νοσοκομεῖον, ἀπολυμαντικὸς κλῖβανος, Λουτρῶνες, Κουρσέιον, Παντοπωλεῖον, Καφφενεῖον, Ζυθοπωλεῖον.—ΔΕΥΤΕΡΑ ΘΕΣΙΣ καινουργῆς μὲ 200 κλῖνας.—Θέρμανσις διὰ Καλοριφέρ εἰς τὰ διαμερίσματα τῶν Μεταναστῶν.—Ἰδιαιτεραὶ τραπεζαριαὶ Μεταναστῶν.

Ἡλεκτρικὸν φῶς, ἀσύρματος τηλεγράφος

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΚΑΤΑ 20 ΗΜΕΡΑΣ

ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΜΕΣΩ ΚΑΛΑΜΩΝ-
ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΔΙΑ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ

ΤΟΥ ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΥ

“ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ”

ΤΗΝ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1911

ΔΙ' ΕΠΙΒΑΤΑΣ, ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΣΑΝ ΠΑΠΡΟΦΟΡΙΑΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΟΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ παρὰ τῆ κεντρικῆ Διευθύνσει Περαματζόγλου καὶ Σοφοκλέους ἀνωθεν Χρηματιστηρίου.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ παρὰ τῷ Παραρτήματι τῆς Διευθύνσεως Λεωφόρος Αἰγῶς ἀριθ. 5.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, ΣΜΥΡΝῆ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῆ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΚΑΛΑΜΑΙΣ, ΠΑΤΡΑΙΣ

Παρὰ τοῖς ΚΕΝΤΡΙΚΟΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΙΣ καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ τῆς Ἑταιρίας.